

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Anul XIV

Nr. 2 (454)

Simbătă

9 ianuarie

1971

8 pagini

1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Farmecul uitat al teatrului

Publicul a uitat oare de farmecul teatrului, — teatrul de totdeauna, care se străduia să aducă pe scenă un rege cu coroana pe cap sau un general în mijlocul statului său major, sau un revoluționar în mijlocul maselor al căror exponent era? Se simte oare publicul despărțit de esența teatrului din pricina decorului? Il supără oare semnele care sugerează ierarhiile și structurile de viață în mijlocul cărora se petrece drama sau comedia? Iluzia victoriei autentice despre care se vorbea că trebuie să ne-o ofere scena a încetat oare să-l mai intereseze pe spectatorul din zilele noastre? Se petrece un fenomen curios. Teatrul despuat de faldurile lui de odinioară, care îi îngreuiau mișcările, a revenit la sursa sa inițială, când regizorul juca împreună cu actorii și spectacolul se pregătea în văzul publicului. Actorii sînt îmbrăcați ca acasă, în moda timpului nostru chiar dacă e vorba de împărați sau mișei (mișei apar desculți, ca să li se vadă mișelia din cap pînă în picioare) iar un tânăr nobil e îmbrăcat în pantalon de vâcar american cu o cămașă neagră străvezie, care să sugereze toată ticlășia neagră a personajului. Vasăzică nu renunțăm nici la decor nici la costumație, ci le dăm alt înțeles. Care? Nu se înțelege bine. Răspunsul ar fi, jucăm totul în stilul în care au fost, probabil, jucate piesele pe vremea lui Shakespeare, adică, încropit cu ce avem. De, sîntem regizori săraci, teatrul n-are cu ce să plătească decorurile scumpe, nu vine lumea, abia putem să plătim lefurile actorilor, lumina, caloriferul, și alte mizerii care ne strică viziunea regizorală... Asta îmi amintește de un spectacol pe care l-am văzut la Hanoi cu o piesă de Molière. Mizantropul și femeia pe care el o iubea atît de tare erau îmbrăcați în costume vietnameze, cu umbreluțe deasupra capului și evantauri în mînă, pe care le agitau permanent. De ce nu?

Altceva poate fi supărător într-o punere în scenă în care regizorul e atît de dornic să se afirme. Încercarea spectacolului tocmai cu elementele de care el a vrut să se descarce. Chiar acel puțin decor și acele sumare costume care au rămas. Chiar ideea sa regizorală, a cărei prezență n-ar trebui s-o simt, dar pe care o simt mereu și care pînă la urmă obosește. Prin ce? Prin neclaritatea ei. Nu se poate ca pe vremea lui Shakespeare, fiindcă se poate ca pe vremea noastră. Se regizează ca pe vremea noastră, dar cu idei de demult. Dar nu chiar. Tot felul de zgomote și alergă-

turi și zdupături bruiază aproape permanent textul și în loc să uit de decor, cum ar vrea regizorul, mă uit nedumerit la mantilele de nylon ale regelui Lear și ale fiicelor sale, care de altfel, în scena respectivă joacă admirabil. Dar asta și pentru că în acele momente regizorul are buna inspirație să înceteze cu mișcarea acolo în fund, pe schelele acelea metalice care îmi amintesc de cele care mi s-au pus în vara asta în jurul casei ca s-o zugrăvească.

**În fiecare săptămînă
marin preda
răspunde la o întrebare**

Nimic nu e inocent într-un spectacol după cum nu e nici în text și gestul care nu e o consecință a gândirii dramatice, cu alte cuvinte a celei din text, devine o consecință a gândirii particulare a regizorului care construiește un spectacol al său ignorîndu-l total pe autor, care are totuși și el idei regizorale, incluse în text și în armonie cu viziunea sa proprie despre pasiunile oamenilor și care ar trebui respectată. Altfel ce facem cu moștenirea unei culturi? Schelele acelea în orice caz îmi atrag mereu privirea, materialitatea lor fără sens îmi deturneză atenția și plec de la spectacol cu ele în mîntă, însoțind în mod stupid fiurul tragediei. Tot așa picioarele desculte ale aceluia ticlăș. Asta înseamnă naturalism în teatru. Iar isteria celor două surori ne propune deasemenea o viziune viscerală, zolistă, asupra pasiunilor. Există și un astfel de teatru, nu trebuie amestecat cu cel shakespearian. Nici vorbă, spontanitatea, mișcarea mai largă, libertatea gestului, care nu se mai împiedică de o scară de palat, de un fald de mantilă, de un paloș imens agățat la șold, sînt lucruri merite să fascineze publicul și mulți se simt pe drept cuvînt foarte atrași de aceste tendințe de primenire a artei regizorale. Am fost pe punctul să fiu eu însumi fascinat de experimentul de la Teatrul Național și ar fi foarte trist dacă felul de a vedea al celor care, ca și mie, nu le-a plăcut în întregime spectacolul, ar putea constitui un argument ca astfel de experimente să nu fie încurajate. Bineînțeles, să nu aibă loc chiar pe prima noastră scenă, chiar dacă directorul Teatrului Național și-ar fi descoperit, în ul-

timă instanță, un suflet de hippie. Și, desigur, regizorul să nu exagereze și să dorească atît de tare să acopere complet ceea ce avea frumos și dădea totuși atîta farmec clipelor cînd în vechile interpretări, apariția regelui era anunțată de lovituri de tunuri și cîntec de trompeți iar pasiunile se dezlănțuiau sub acoperirea unor acte de cruzime zguduitoare și nu prin hohote dubioase. Oricum, Lear e un rege, nu un bătrîn care s-a smintit tăvălindu-se pe jos în mijlocul unei cete de hippies, ci s-a scrintit în spiritul său, prin devitalizare, fiind un biet moșneag și nu un bărbat în puterea vîrstei plesnind de sănătate. N-are sens! Ce-ar face atunci regizorul în cazul în care ar avea de pus în scenă o scenă cu hippies? Te pomești că le-ar pune la toți coroane de regi pe cap! Lucru care n-ar fi absurd în sine. Dar noi nu judecăm aici lucrurile în sine, ci în raport cu o operă pe care n-o putem împromuta altora, cînd ea aparține unui anumit tip de civilizație care a dat pasiunilor ideale și înjosirilor umane o anumită măreție. Dacă mișcarea hippie are pretenția la existență, n-are decît să-și creeze ea valorile ei. De ce trebuie să i le dăm noi, pe ale noastre să ni le poacească!

Marin PREDA

Eugen Jebeleanu, premiul „Etna - Taormina“

O știre îmbucurătoare a fost inserată în presa internațională din aceste zile: prestigiosul juriu al premiilor „Etna-Taormina“, reunit în insorita Catalanie sub președinția unui laureat al Premiului Nobel — Miguel Angel Asturias — a atribuit premiul de poezie unui compatriot al nostru.

Marșul internațional al generosului poem „Surisul Hiroșimei“, început cu aproape un deceniu și jumătate în urmă, este încununat acum de lauri ce au aureolat prin ani mari personalități ale liricii europene.

Fără să lipsească de tot, satisfacțiile internaționale ale literaturii noastre actuale nu sînt prea numeroase, pe cele cite le putem aminti, le trecem mai de fiecare dată în dreptul citorva nume.

Pentru Eugen Jebeleanu, unul dintre scriitorii noștri cunoscuți peste hotare, premiul „Taormina“ este o continuare a altor prezențe ale sale în atenția iubitorilor de poezie străini.

Pentru noi toți, colegi mai tineri și mai puțin tineri ai autorului prezent azi în librăriile Italiei cu două impunătoare volume („Il sorriso di Hiroshima e altriversi“ — editura Guanda și „La porta dei leoni“ — editura Palazzi) proaspeții lauri sînt un prilej de mulțumire și optimism.

Nu doar fruntea înaltă și coama scînteietoare a lui Eugen Jebeleanu, ci întreaga lirică românească a acestor ani este omagiată la Catalania.

Cu acest fericit prilej, adresăm distinsului poet sincere felicitări și, totodată, urarea ca inspirația să-i fie bogată, în anii mulți și fericiiți pe care i-i dorim.

L.

IN ACEST NUMĂR

Poemc

de Mircea Dinescu

•

Ioșel K.

de Marin Sorescu

•

Povestiriic

lui V. Voiculescu

de Nicolae Manolescu

•

Despre

absurdul existenței

de Teodor Mazilu

•

Divertismentul T. V.

de Sânziana Pop

Ilustrație de VLADIMIR CIOBANU

Ștafeta

Cu prilejul numărului festiv, 52, al revistelor literare (culturale, tehnice, de fapt al tuturor publicațiilor), una din temele îndrăgite de caricaturisti este ștafeta. Tradițional, un bătrîn abia tinîndu-se pe picioare, pe care o inscripție disproporționată semnaleză identitatea anului care se încheie, se întretine cu un Cupidon simpatic și dezvelit (adesea ajuns în pragul adolescenței) plasîndu-i diverse vorbe memorabile. Întotdeauna, oricare ar fi replicile schimbate între cele două personaje-simbol, dincolo de cuvinte se întrevede magia trecere de mesaj, un fel de luare în stăpînire de către noul an a unui teritoriu abandonat benevol.

Cum se petrece oare venirea noilor talente în literatură, a Cupidonilor cu mare avans la Muze? Trăiesc ei această agreabilă ceremonie a preluării ștafetei? Le dă vre-un bătrîn venerabil fanionul notorietății, acolada consacrarii?

Firește, doar într-o infimă măsură schimbarea anilor amintește de ștafeta generațiilor literare. Ar fi prea rigidă o asemenea mișcare.

Întrearea și ieșirea din arena literară sînt acte strict individuale (ca nașterea și moartea), iar asocierea citorva nume tinere într-o promoție se întimplă, mai de fiecare dată, ceva mai tirziu decît debutul absolut. De obicei critica este aceea care alătură tineretele nume, iar în cazuri speciale (precum în curentele antebelice de avangardă) ocaziile de proclamare a unei sau alteia din echipe erau manifestele de grup, atît de frecvente în epocă. De fiecare dată, fie că sînt adunate pe un manifest, fie că au fost puse în buchet de critică, numele scriitorilor cîndva tineri sînt triate de timp, cu o luare aminte strict individuală. Fiecare dă seamă singur în fața acestui judecător suprem, nici o depoziție, mai mult sau mai puțin amicală, a vreunui camarad al începuturilor nu este de folos. Această constatare nu ne intristează prea tare, dimpotrivă ea se cuvine să ne insuflă optimism (un optimism: disperat, cum spunea cineva într-o împrejurare), în sensul că ne îndeamnă la o bărbătească asumare a propriului destin.

Cît privește moșneagul ce predă ștafeta, el nu există în literatură, nu poate exista. Artă, în general, este tărîmul privilegiat ce ne asigură o perpetuuă tinerețe. La capătul unei cariere îndelungate și rodnice nu avem de dat nici o ștafetă, nimănui, relațiile cu noii

veniți vor fi întotdeauna — spre onoarea și a onora și a celorlalți — de riguroasă și generoasă camaraderie. Astfel, peisajul uman al literaturii se arată, în cele mai alese aspecte ale sale, un mediu propice pentru ivirea valorilor, pentru înflorirea unor personalități magnetice și pilduitoare. Ne dorim pentru noul an și pentru anii care vin ca un asemenea climat să se impună cu o tot mai nobilă autoritate.

Ilie CONSTANTIN

cronica pietonului

Și un artific!

Au trecut și sărbătorile pentru că, vorba trionistului, și ele sînt zile.

Și tot vorba lui, — am pornit-o cu urechea sunată și răsfățată de mărgele de curcan viu și neliniștit și ne-am isprăvit cu în sfîrșit îndreptățite mahmureli, mustăți muiate în ciorbă de potroace ori de burtă și poate dureri de cap sparte în chemări de „sticle goale cumpărăm“.

Oricum noi ne-am rotit paharul și paharele în jurul meselor și al pomului de iarnă adunîndu-ne în zăbănele anului ori cotezările încă neningunchiate.

Dar ei? Ei cei mici care sînt — au fost, trebuiau să fie destinatarii și beneficiarii de fapt ai sărbătorilor?

Lipsa de fast, adică de rostire și așezare naturală a podobabelor albe, a fulgului de zăpadă pîndit mult, prins în palmă sau topit pe limbă ori pe geana ochiului t-ă dus la constatarea ascuțit-amare, demascaatoare și tînt-un fel bătrînicioase.

Colindă, și culeg din „orășelul copiilor“.

— De ce n-a venit la mine Moș Gerilă?

— Pentru că (răspuns matern șovăit) n-ai fost cuminte.

— Nu pentru că n-a nins...
Și de fapt n-a nins. Sau, cea mai curată dintre viclenii:

— Să scoatem și noi sîniuța din pivniță, s-o punem afară pe balcon, poate așa o să ningă.

Or această rugămînte — poate cea mai tristă — alcătuită cu singularul unui substantiv fără singular, dar cu care am vrut și am crezut că amefim și mințim ochii lacomi de culori ai lor:

— Un artific, mai fii măcar un artific! Cineva mi-a spus că în ultima zi a sărbătorilor de iarnă, zi cu soare, ar fi auzit cucul. Nu știu, nu cred. O fi fost vreo placă sau vreun ceas din vecini. Dar dacă vreun cuc rătăcit și năuc o fi vrut să răzbune zgîrcenia iernii față de sărbătorile ei?

Pentru că tot spunea nemulțumit tot unul din cei mici: revellionul este cînd noaptea face z și ziua se duce pînă la alte zile de primăvară.

Zile care oricum, le sînt mai devotate și mai bogate în podobe naturale. Pentru ei.

CANDID

În pag. 7: În țara cupolelor albastre
— note de călătorie
de Georgeta Horodincă —

În pag. 6: Artă și sportul
— un articol însoțit de o seamă de
lucrări artistice dedicate sportului —

cronica literară

Tudor George BALADELE SINGAPOREENE

Atestat din plin și de opera sa poetică anterioară, vocația de baladist a lui Tudor George, odată cu apariția acestei noi cărți, nu numai că beneficiază de o confirmare strălucită, ci, totodată, invită la reconsiderări critice adesea de-a dreptul fundamentale. Evident, nu se pune chestiunea de a confrunta Baladele singaporeene cu restul poeziei plămăuitorului lor la modul tranșant antitetic în așa fel încât concluzia finală să conducă la contestarea celui de-al doilea termen. Nici nu poate fi vorba de așa ceva; cum s-a mai afirmat (Al. Piru, spre pildă), Tudor George este de multă vreme unul dintre cei mai însemnați poeți români de azi. Într-un peisaj poetic atât de divers, dar adesea devorat de pasiunea „sincronizării” cu orice pret, precum cel contemporan, Tudor George face figura aparte a unui poet născut și nu făcut, pentru care cuvântul de ordine pare a fi exemplara confruntare a detele originare ale vocației sale lirice. Susceptibil, în cazul altor autori, de a fi asimilat ideii de absență a conștiinței artistice, această trăsătură relevă ea însăși condiția estetică a unei opere de atotcuprinzător și nestăvilit impuls genuin, precum aceea a poetului de față. Căci este cu adevărat surprinzător să constatăm cum, mai peste tot, într-un asemenea gen de poezie, curentii atât de presanți ai sensibilității moderne se supun în chip firesc unor tonalități lirice înfiorate de sonori ce își implințesc rădăcinile, să spunem așa, în straturile ancestrale ale spiritului creator. Aflat la confluența unor drumuri care pe alții, pur și simplu, îi sperie și îi derutează, scriitorul ce aparține unei tipologii ca aceea a lui Tudor George traversează dezinvol și receptiv avaturile estetice ale epocii sale și își urmează neabătut chemarea venită din străfundurile ființei lui.

Ipostaza distinctă, de o particularitate ieșită din comun, sub care ni se recomandă Tudor George cu noua sa carte este aceea a unui trubadur modern. Unica și marea sa plăcere este aceea de a „spune” balade despre o lume și un timp care se constituie, la modul villos, într-o umanitate hotărâtă să-și trăiască pînă la auto-strugere propriile-i candori edenice. Profund impresionantă este tocmai această edificare a spiritului „singaporeean”, chemat să definească condiția lui generis a unei boame literar-artistice, care, în acele vremuri de mercantilism intelectual și de conformism sofisticat, are cutanța de a respinge tentația confortului obținut cu prețul valorificării lucrative a propriei vocații. Dealtminteri, iată însuși postulatul formulat de poet, în prima baladă a cărții, postulat care fără îndoială sintetizează codul moral „singaporeean”: „În hruba noastră / — zisă „Singapore” — / O navă eșuată-n bulevard / — Ne-am petrecut, / daamna, / atitea ore / Cu plinia lui Bachus / pe standard! // Eram / convivii-acelui naufragiu / în așteptarea / nu știu cărui ceas / Cînd / — dincolo de-al anilor ravagiu — / Să mai salvăm splendori / — cîte-un ceas... („Generația singaporeeană”). Drept care baladistul se simte imperios îndemnat de a reinvia acele timpuri, pentru el legendare, de a învăliși totul într-un nostalgic parfum al amintirii: „Trecută-i vremea... / Mulți s-au stins, / iar unii / s-au dus prin lume... / Eu rămas-am trist / Să cînt, / uitat, / pe marginea lagunii, /

Să dau acelor vremuri acatist... / (...) / Acești bărbai frumoși / ai Orei — Mele / Prea puri la suflet / și la minți prea puri / și voi cînta-n edenicele stele / Zbucnite din borhoturi și / lături” (ibid.). Mai departe, ține să ne atragă atenția poetul, suprema justificare morală a spiritului „singaporeean” rezidă în implicarea lui într-o idealitate artistică, a cărei descendență din prestigioasa boemă modernă este invocată și ea cu patos: „A fost un timp baudeleirian, pe semne, / Și-un timp rimbaldian / cu varii soi, / Prin care noi / — adepți plăcerii demne! — / Visam și-ngurugităm culorilor // Trăiam / pe-atunci / Într-alte anotimpuri, — / De cel de-afară fără-a ne păsa — / În cerul unor întime Olimpuri, / Cu vii dispute de fier-à-bras... // A fost un timp / cu-alceoluri caligrame / Print-un Tahiti, / ori Apollinare... / Print-un Gauvain / — eliberat de drame / Eliberat de iadul temerice...” (ibid.).

Viziunea estetică sub a cărei tutelă este evocată și cîntată boema singaporeeană se impune atenției prin copleșitoarea ei undă de umor amar și prin pătrunzătorul ei fior dramatic. Întruchit, în finalitatea lor, baladele țintesc a justifica cel mai complex o anumită formulă de viață, cu stilul ei leșit din comun, singurul apt, în înțelegerea poetului, să conserve autenticitatea ingenuă a actului de creație, e de la sine înțeles că tendința de a amuza pe cititorii este mai peste tot evitată. Într-o ambianță de un pitoresc familial și de exaltări libertare, eroii baladelor lui Tudor George redatează, în condițiile degradării mitului romantic, drama unei inadaptabilități structurale. Înapt de a se mai retranșa în visarea mirifică și de a se erija în demiurg a toate disprețuitoarea eroul baladelor acestora sorbe cu voluptate dionisiacă din cupa mizeriei existențiale deliberat acceptată. Sintem, așadar, departe și de contaminările strict decorative ale romanțelor minulescilor, unde, în descendență minor simbolistă, spiritul boem deține ponderea unui subtil ingredient, menit să asigure un bine venit iz exotic discursului poetic, atât de clamoros în substanța lui intimă. Dacă e să sugerăm unele necesare apropieri, gândul trebuie să ni se îndrepte la duhul Florilor de mușcică și al Cînticilor țigănești; Baladele singaporeene, cel puțin în parte, izbutesc și ele să tranșeze cu impresionantă siguranță de sine

fastuoșitatea și picaneria pitorescă, plonjînd direct, în nele superioare ale lirismului grav.

Două ni se par modulele poetice cărora Tudor George le acordă o atenție specială și care îl conduc spre rezultate excepționale: balada concepută în panegiric funebur și balada structurată pe motive fabularii de extracție funambulescă. Din prima categorie, le scoțim de-a dreptul antologice pe cele intitulate Balada cavalerului Mărgărit, Balada cuviosului bard Pică, Înținirea din adincuri, Sîlă, O coală de hirtie, Bravi chiștocari și Balada cobrei din plantații. Mai ales ultima, închinată figurei atât de fascinante a lui Constant Tonegaru, reclamă calificativul suprem: extraordinară. Iată de ce rămînem adînc neconsolați în fața situației de a nu putea cita aici decît acest fragment, desprins din partea finală a răscolitoare lamențării funebre care este în întregul ei această baladă: „La Sfînta-Vineri, / — în acel februar, — / Îți amîntești cînd l-am depus, Ahoce / Parc-ă-mbarcat înspre Madagascar, / În groapa lui de-un cot, cît o canoaie... // Era o iarnă sumbră, ca la Pol, / Cînd groapa lui abia-și căscase buza — / Zimbînd parșiv, ca pîntecul creol / Al curtezaniei lui din Syracuza... / Și cobra luminării, — / Îți-amîntești, — / Cum plîpîia-n cutia de conserve / Spre amintirea anilor funești / Ai tomegarilor sale verve?... / S-a stins... / S-a stins precum un clopot stîns... / Aspida limbă / s-a topit, de ceară, / Sub viscolul ce-o plîpîia-nadins / C-un sunet stîns / de-alarmă funerară... // Și ferba ceea / — sorcova de mort, / Pe crucea strîmbă / — roze creponate — / L-întîmpinai ca la Haiti-n port, / Ca pe Gauvain / creolele visate... // A fost, de bună seamă, / un Corsar, și un Poet / și-un Visător de rasă, / A cărui amintire, așadar, / Ca vîntu-n treacă, / doar un freamăt lasă! // Dar vikingii / — care l-au cunoscut / Și dincolo de sfîntele lui moaște, — / L-or celebra / c-u-noră / ancoră pe scut / Și-n Portul Stîns / drept Zeu l-or cunoscut... // Din a doua categorie, între altele, cităm titlurile următoare: Inima de sticlă, Balada cîmăriei Lîl, Cotoiul de la morgă, Pelicanul, Balada lui Acachie Acachievi, Măseaua, Cntul, Baladă domestică.

Din perspectiva examenului critic, emoția pricinuită de lectura acestor piese nu poate fi concurată decît de pasiunanta solicitare de a glosa în marginea „stării singaporeene” și a excepționalelor virtuți stilistice pe care le îndrează această carte. Judecând din acest unghi estetic, trebuie spus totuși că ultima alegere de balade a lui Tudor George nu se circumscrie cu întreaga ei substanță spiritului „singaporeean”. Sint, astfel, destule bucăți al căror viciu stă fie în declamativism superficial, fie în excese logoreice, fie în jocul virtuozităților superficiale, evasi-gratuite, fie în imixtiunea tonului supărător revendicativ. Exemplu: Balada euforicului Ninel, La dezvăluirea Venerei, Cu inima în palmă, Cu cine să mă lupt?!, Rufe în primăvară și altele. Fapt pe care-l regretăm în chip deosebit, fiind vorba de o carte pe care istoria poeziei noastre contemporane este chemată să o situeze la loc de frunte.

Nicolae CIOBANU

avantpremieră editorială

MARIN SORESCU

GHEORGHE PITEȘ

VASILE ZAMFIR

Insomnii

Fum

La marginea lumii

Eseri, Editura „Albatros”

Versuri, Editura „Eminescu”

Versuri, Editura „Eminescu”

confidențele unui maniac

De amore (II)

Se spune că obișnuința omoară dragostea. Nu cred deloc acest lucru și experiența mi-a demonstrat contrariul. Dar de pînă de ce fel de dragoste și ce fel de obișnuință e vorba. Cîtă vreme e vorba doar de satisfacerea instinctului, adică de o pornire naturală, firește că se recade în poligamia biologică a masculului, pe care o teoretiză Schopenhauer (repudiînd-o ca manifestare a voinței de a fi). Impulsul și secreția, acompaniate de repertoriul sentimental învățat la cinema sau prin texte de tangouri, devin repede un habitus mecanic, un reflex monoton care-și epuizează fără înfrîngere farmecul: atunci omul caută „altceva” și găsește mereu același lucru. Dar pentru marea iubire, fenomen de cultură, în care intervin inteligența și imaginația (în fond un anumit „geniu”, dar nu al „speței”) și care-și are exemplele în marea literatură (da: iubirea se învață, cum se învață și filozofia sau, după Socrate, virtutea), obișnuința e un spor continuu și o fuziune în sensul literal al cuvîntului: o contopire și o revărsare. De altfel toate marile poezii de iubire, de la Tristan pînă la La femme abandonnée a lui Balzac, sint de lungă durată, deci ale obișnuinței și se termină cu moartea. Obișnuința în dragoste este o progresivă și mutuală cunoaștere (dar trebuie să existe pentru asta destulă substanță); apoi e de asemenea mutuală formare, e deci „operă”, iar îndrăgostiții sint „autori” (lat. augere: a sporii). Obișnuința mai este, last but not least, amintire, factorul cel mai puternic de sudură între amanți.

Aceasta înseamnă că marea dragoste nu poate fi una de tinerete; chiar dacă în unele cazuri începe la tinerete și rezistă, ea devine adevărată pasiune numai la maturitate. Maturitatea presupune știința vieții și a durerii, adîncime a sentimentelor și mai ales: preștiința morții, perspectivă în care dragostea își capătă gravitatea. Amanții iluștri pe care-i cunoaște istoria nu au fost tineri, și nici marii îndrăgostiți din literatură. Să nu ne înșelăm Romeo și Julietta. Aceasta nu este o piesă despre dragoste ci despre dezastrelor urilor ereditare. Adevărata piesă de dragoste a lui Shakespeare este Antoniu și Cleopatra.

Obișnuința în dragoste mai înseamnă

și acumularea de invenții, căci amanții sint inventivi. Ei își inventă la nesfîrșit chinuri și bucurii, delicii și amărăciuni. Își inventă un limbaj intim, o inepezabilă cazuistică, o întreagă distilerie a sentimentelor și o înfinită tandrețe, compenșare a entuziasmei și mutațiile lor cruzimi (și generată de ea). Una din cele mai frumoase opere din literatura mai recentă, despre complicitatea în tandrețe și fericire, adică despre obișnuința în dragoste, este piesa lui Edward Albee Who's afraid of Virginia Woolf? Cei doi soți, George și Martha, în aparență se detestă, se ulcerează reciproc, se umiliesc, își fac viața amară, dar violențele lor nu sint decît izbucnirile irezistibile ale unei adevărate și arzătoare pasiuni, plină de o imensă tandrețe nu de tot ascunsă.

Literatura și biografiile amanților celebri ne-au înfățișat în trecut marile pasiuni ca ilicite și deci clandestine ori scandaloase. Era inevitabil într-o vreme cînd căsătoriile se făceau pentru avere sau rang și alegerea nu era la liberul arbitru al celor în cauză. Dar azi, cînd mariajele sint indeobște succesiuni de mai mult sau mai puțin scurte colaje legalizate, colajul definitiv, adică marea iubire ce consumă întreaga existență a partenerilor, e posibil sub forma căsniciei. De asemenea, nu numai mentalitatea laică dar și majoritatea religioși admit că dragostea nu e doar un mijloc (o „viclenie a naturii”) de perpetuare, dar și un scop în sine. Devenită socialmente licită și nemaitrebuind să se ascundă și să recurgă la mesaje cifrate sau să trăiască segregată de restul lumii, marea dragoste nu rămîne mai puțin o „insulă a lui Euthanasius”: niciodată cu totul mărturisit, niciodată cu totul ascuns, „dorul de moarte” e morbul cel mai adînc al patimei cei mistuie pe îndrăgostiți și el le dă acel gust dureros și vrăjît al voluptății și superba lor melancolie. A muri împreună, aceasta e marea lor sete; Heinrich von Kleist vrînd să moară cum a murit, împreună cu frumoasa și fericita Adolfină Vogel, a fost mai puțin nebun decît il socotește istoria literară (dacă pasiunea nu e totuși neburie). Nu există pedeapsă mai grea pentru unul din amanți decît supraviețuirea.

Alexandru PALEOLOGU

RELU ZAHARIA. Numai romanțele false ne plac. Dv. scrieți însă romanțe adevărate: „Ascultă iubito tacerile seara / Foșnetul rourei pe flori primăvara. / Ascultă triste cum se desprind plecărilor / Și ne sărută cu zări, depărtările // Cum ne tînguie vîntul pe amîndoi / Cum ne cere pămîntul înapoi / Cum ne plîng ploile în luncare / Peste pâr și peste ochii în mirare”. Nu e rău, dar preferam niște lacrimi artificiale.

Mult mai frumoasă Timp. Sugestia foșnetului nisipului în sticlă are rezonanță: „Oamenii sint clepsidre înalte / Prin care timpul se-alungă / Lacrima ține loc de nisip / Singele uită să plîng // Prin roua ochilor doamnă, / Privește! Tirziu în seară / Aleargă amintirile / Care nu pot să mai moară / Și nisipul limpede e / Tot mai puțin, mai departe / Am tăcut o lacrimă-n flori / N-am stîns niciuna la moarte”.

GHEORGHE BENZA. Prima dv. iubire (cam așa se intitulăză unica poezie pe care ați transcris-o pentru noi) m-a dat gata. O transcriu cu voluptate. „În seara-nunecoasă / Eram cu-a mea frumoasă / Legănată-n vise // Mi-era milă cum o chinuam / Voiam să o sărut dar nu-nădrăzneau / Voiam în brațe să o string / Și-n sărutării să o frîng // Mergeam alături șoptind / Dar nu era nimeni venind / Iubirea noastră s-o sffrșească / Și-apoi să o risipească”. I-auzi, domnule, ce ghinion. „Eram cu corpurile-aplicate / Cu minuțele-ncețate / Cu privirile-astînte / Cum luceafărul asfînt // Tirziu însă nu era / Ceasul nouă arăta. / Nouă era dragă, oare / Cînd, țî-am dat o sărutare”. Vasăzică, totuși...

CONSTANTINESCU DOINA. „Vă rog să vă dați o părere despre aceste poezii. Eu le-am compus și le-am arătat la o profesoară de Limba Română din localitate și mi-a spus că: „Nu le-am compus eu”. Fac apel la dv. deoarece aici nu sint crezută”.

Intr-adevăr este greu de crezut. Probabil că tov. profesoară și-a închipuit că poezia a fost scrisă de Shakespeare. Oricine poate cădea în această eroare citind asemenea versuri: „Noi elevii sintem harnici / Așa cum și viața noastră / Ea dă roade-mbelsugate / Noi dăm roade minunate”.

Eu totuși (poate greșesc), cred că dv. le-ați scris.

Cezar BALTAG

poșta redacției

NEDELESCU BIBI — M-am pus într-o situație jenantă, Bibi. Vrea să vii la mine, să-mi povestești viața și eu să scriu un roman. Accept. Cu condiția, Bibi, să stai într-un picior lîngă zidul odăii mele tot timpul cît voi lucra la carte. Cu titlul de informare te anunț că la Ingerul am lucrat 7 ani. Te aștept.

OM DIN IAȘI. Bineînțeles, ajutor de versuri. Adică scrie și în românește și în englezește. Versurile scrise în limba care se vorbește la Iași sint foarte slăbuțe. Pe celelalte nu le-am dubitat. Dar parcă nu prea miroase a Tamisa.

PROARGUS. Mi-a plăcut acel „Deocamdatîzînd”, l-am trimis mai departe și tot așa din mină în mină într-o zi poezi să te trezești cu el la loc în buzunar. Eu aș vrea să apară.

DUMITRU STAN. „Ușa din dos” s-a blocat. Nu știu cine a tras zăvorul, dar l-a tras cu nădejde. „De din Vale” e o copie foarte aiurea după o năvelă a lui Marin Preda.

LICA FLORESCU. Vrei neapărat un răspuns, „fie el în dușmănie fie într-o plăcere mare”. Îți răspund că omul încearcă de toate în viață și dacă e nevoie, plîmbă cîinii cu ora. NELA. Pariez că nurele Ințere și Ioana. Imi spui că vreau să-ajungi „poetă remarcabilă pînă și peste hotare”. N-ai șanse. Te strică încălțitura și o fermecătoare lipsă de talent. Deci, adio dragă Nela, te las, se face seară și luni începe școala.

STEFAN DUMITRU „Fluturi mărunți” — povestire cu o bătrînică cucernică și știrbă, îngheșuită într-o ramă cu amintiri — m-a nemulțumit și această a treia variantă. Abandonează-o, fâc scurta la mină pe de geaba. Dă drumul fluturilor (sau fâi tăieței) și du-te la serviciu, repede că anul ăsta nu se mai admit absențele.

TIBERIU DOROBANȚU. Mă întrebă dacă primim desene și cu cit le plătim. Nu primim și nici nu plătim. Le facem singuri. Căci și noi sintem harnici și talentați, nu numai dumneatale.

Fănuș NEAGU

avantpremieră editorială

LUCIA OLTEANU

Aventurile lui Mac

Ilustrația: Livia Rusz. Editura „Ion Creangă”.

TRAIAN FILIP

Patima nopții

Roman. Editura „Eminescu”.

ION MARINESCU

Pc sub soare numai Iloare

Versuri, Editura „Eminescu”
Versuri pentru copii, Editura „Ion Creangă”.

Romanul poeimatic

Ramayana lui Mircea Cojocaru e romanul vagonului întrerupt de halucinații febrile. Spre deosebire însă de marii maeștri ai genului (Knut Hamsun, de pildă), autorul român îi lipsește spiritul de observație și de aceea halucinațiile sale, în loc să provină din dilatarea realului, sint simple capricii onirice.

Încă din romanul Minciuna autorul încerca să schițeze concurența dintre realitate și vis. Visul triumfă acolo instaurînd o realitate mai logică pentru sufletul omeșesc. De data aceasta, tensiunea are un sens invers. Toată energia se pune în slujba dorinței de a evada din imaginație, de a regăsi realitatea.

Ramayana, acest roman zadarnic, cum l-a numit autorul, e construit pe o parabolă simplă, dar grandioasă. De aceea, el pare înțeles de majuscula, ca alegoriile romantice. Personajul central (un eu liric neidentificat social — medic? —, dar amîntind totuși viața studențiești boeme) e inadaptabilul rătăcit în propria sa ficțiune. Ramayana, femeia eterică, sugerează idealitatea inaccesibilă. Cardinalul e cenzorul sever, restricția care urmărește implacabil, iar cinșle Duk — o dedublare a sa care e totodată și o dedublare a personajului principal. Avem astfel în față o schemă freudistă a compartimentelor conștiinței. Cîinele reprezintă legea instalată în suprastructura eului, iar Ramayana — fînta impulsurilor subconștiente. Personajul nu se zbate deci între chemarea femeii și interdicția cardinalului, ci între tendințele opuse ale propriului său spirit. Care e dorința sa? Pe de o parte, el ar vrea să se sustragă legii care e inautentică în măsura în care îi contracizează aptitudinile; pe de altă parte, el ar vrea să se sustragă și visului, deoarece numai dominarea lui cîidă a realității i-ar da o senzație clară de libertate. Din păcate, însă, nu există decît cele două alternative: sau visează și se află la voia subconștientului, sau e tras și ascultă imperiativele realității. Visul nu poate fi împus vieții, adică viața nu i se poate conforma.

Un personaj energic ar lupta cu realitatea pînă ar triumfa sau ar cădea înfrînt. Personajul lui Mircea Cojocaru are însă o sensibilitate vulnerabilă, maladiuă, înclinată spre viciul compensației onirice. El nu poate înfrunța realitatea deoarece, chiar în momentul percepției ei, visul îi deformează contururile generînd variante estompiînd contradicțiile. E memorabilă, în acest sens, înținirea cu cardinalul. După ce tîndrul iese cu sufletul prăbușit de la cardinal, mintea sa începe imediat să repare conflictul, imaginînd o căire a despotului care revine asupra amenințării inițiale, își cere scuze și vrea milă redus la condiția sa de bătrîn. Sau, clăustrat într-o cameră înghețată, el visează oaze, săli primitoare și oceane care cheamă în larg. Argumentele sale sint argumentele viciului: „mă întreb numai de ce am început să-i vorbesc despre frig, zăpădit și băutură, cînd noi înșine sintem înconjurăți de toate aceste lucruri”. Un alt argument este inconsistența realității prezentate. Cuvintele construiesc totul, terarhizînd haosul de senzații. În absența lor, lumea s-ar amorțizi. Iar visul este mai convingător decît mistificarea cu ajutorul cuvîntelor. Totuși, și în vis pătrund frisoanele universului înghețat. Aceasta gîm cauză că visul o devine o realitate tot atât de complexă ca și prima. E un nou tîrm, echilibrat de reverși și coșmaruri, o nouă coexistență a compromisiurilor, o nouă confuzie care îndeamnă la evadare. Interesant este, mai ales, un episod: Abandonat pe o cîmpie întinsă, acoperită de zăpădit, eroul vede aterizînd un avion. Pilotul coboară din carlingă și îl roagă pe eroul să-i împingă aparatul amorțit pentru a putea decola. Îi promite totodată că îl va lua cu el, că îl va salva din imensa singurătate. Plin de speranță, tîndrul împinge avionul care începe să prindă viteză și să se înalțe. Dar pilotul își uită promisiunea. Înalțîndu-se tot mai mult, el îl abandonează pe solitar și se pierde în zare.

Aceasta este o imagine impresionantă, care ar putea răscolii sensibilitatea cititorului. Ea ar fi căpătât și mai mult relief dacă ar fi fost plasată într-un context de observație realistă, dacă ar fi culminat, ca la Thomas Mann, din supralicitarea fenomenelor realității. Să ne mai amintim un alt model de evaziune care încoronă realitatea. În finalul romanului Intrusul, Marin Preda imaginează o sociologie fantastică, născută din delirul personajului obsedat de relațiile sociale. Visul era acolo o supremă și ultimă încercare de a dezlega problematica obiectivă. Insistăm asupra acestui aspect, fiindcă prea adesea citim romane însulitate facili cu ajutorul imaginației. În asemenea cazuri se pot face cel puțin două obiecții. În primul rînd, ceea ce rezultă e lipsit de greutate și se demodează cu ușurință. În al doilea rînd, situațiile cele mai originale, dacă n-au un context plat, de reper, își pierd acuitatea. Acesta e, de altfel, și motivul pentru care nu rezistă romanele sentimentale.

În Ramayana există această dezavantajăoasă aglomerare de viziuni inedite. Ele n-au logică și nici gradăție. Romanul în întregime pare un poem cu un unic personaj aflat, după cum spuneam, în interiorul propriei sale ficțiuni. Autorul are talent, dar el e prea discursiv pentru a putea fi numit romancier. Nu avem prețedecata genurilor, dar trebuie să recunoaștem adevăruri cîștigate de tradiția literară. Unul dintre acestea este că lirismul cu o respirație largă obosește.

În ciuda stilului clar, curgător, în ciuda ritualului de poem cu refrane melodios-obsesive, în ciuda chiar a inspirației generoase care a înfiripat priveliști de vis, romanul lui Mircea Cojocaru suferă de artificialitate. Talentul acestui interesant autor nu și-a găsit încă un mod de expresie.

Alexandru ȘTEFANESCU

Povestirile lui V. Voiculescu

Sorise, majoritatea, între 1946 și 1957, dar tipărite, ca și **Sonetele**, postum, în 1966, **Povestirile** lui V. Voiculescu sînt opera unui prozator perfect stăpîn pe mijloacele sale și care nu dătează aproape nimic poetului. Ele constituie o surpriză și din alt punct de vedere: apar într-un moment de relativ declin al povestirii de formă tradițională, înviind modele îndepărtate și negăsindu-și asemănare în proza contemporană. Ceea ce le face originalitatea este, însă, poate, chiar acest anacronism, al materiei, al vizului și al tehnicii, această lipsă de contact a autorului cu viața literară; povestirile par scrise pentru plăcerea proprie, exoerese a unei solitudinî deopotrivă morale și artistice. Dacă n-au fost influențate și n-au influențat la rîndul lor o proză care mergea pe alte căi, tot mai puțin încrezătoare în puna ficțiune literară, în virtuțile semnificative ale anecdotei, **Povestirile** lui V. Voiculescu rămîn o operă importantă și, în felul ei, exemplară. Prin unele aspecte, ele se înrudesesc cu narațiunile recente ale lui Mircea Eliade. În tot cazul, le despărte de povestirile lui Sadoveanu, cu care au fost adesea comparate, un sens preponderent literar, care mi se pare că n-a fost niciodată suficient explicat, deși constituie lucrul esențial.

Exerciții superioare de literatură, prozele lui V. Voiculescu au o finalitate mai curînd artistică; relevă o tehnică a narării și a compunerii înainte de a dezvălui un conținut substanțial; pornește de la niște teme sau teze fără a învedera și un lirism fundamental. Lirismul este totdeauna un mod de identificare; prozele lui V. Voiculescu sînt, dimpotrivă, rodul unei distanțe, savant înțretinută, al unui unghi meru exterior, al unei curiozități experimentale. Temele sînt culese de pretutindeni și sînt, nu o dată, senzaționale, fiindcă autorul are psihologia unui amator de neobișnuit; cel ce povestește este un medic, un judecător, un ofițer, un operator cinematografic, un sculptor, un om de afaceri, martor, prin hazardul soartei, al unui fapt extraordinar. Cu puțină exagerare putem spune că povestitorul (ori substitutul acestuia înăuntrul ficțiunii) vine totdeauna din afară și rămîne pînă la capăt în afară: în foarte rare cazuri experiența pe care o trăiește și o povestește îl este anunțată de viața lui anterioară, își află rădăcinile în fapte cu necesitate în ea; în foarte rare cazuri viața lui se schimbă în funcție de această experiență. Întîmplarea este, apoi, unică, irepetabilă, efect al unei conjuncturi particulare: întîmplare neobișnuită, stranie, fantastică. Și, de aceea, expusă principalului dubiu. Cel ce povestește are de înfruntat îndoielile celor ce ascultă; și se străduiește a se face crezut. În fond, **Povestirile** cunosc, toate, această situație-tip, originară: constituindu-se ca un demers conștient, ca o tehnică, în fine, ca o artă de a impune drept reale niște întîmplări inventate, sau numai posibile, de a crea și întreține iluzia adevărului lor. În centrul vital al prozilor lui V. Voiculescu se găsește, așadar, disimulată, acoperită de straturile groase ale subiectului sau de implicațiile lor, deviată, condiția cea mai elementară a faptului literar; literatura nu este în definitiv arta de a face plauzibile plăsmuirile minții noastre, de a întreține plăcerea iluzorie a unei închipuirii? Toate povestirile lui V. Voiculescu ilustrează, în ultimă instanță, această temă a literaturii sau a imaginării, sînt exerciții de a crea și menține mirajul ficțiunii, literatură despre esența literaturii.

Reducibile la o structură tipică, ele nu sînt însă, mai puțin, variate, imprevizibile, pitorești, fiindcă un rol însemnat îl joacă totemul invenției. Sînt o punere la încercare continuă a inventivității naratorului, care, parcă anume, își scoate singur în cale piedici greu de biruit. Prima condiție a faptului povestit este chiar aceea ca el să captiveze, să trezească interesul:

„Aici cineva dintre ascultători scîpă un căscat... Povestitorul se oprî și ne privi încurcat.

— Mi se pare că v-am ostenit degeaba cu orbăciile mele după fabuloșii cocoși. Nu v-am spus nimic de seamă.

— Ba foarte pitorești zugrăviri ale muntelui, îl mîngîiarăm.

— Lasă, știu eu, istorioara mea e ca o oală smîlțuită pe dinafară, dar goală. Nimic înăuntru, nici o bucățică...”

A doua condiție este de a se face crezut. Întîmplarea e deocamdată nevrosimilă, insolită și numai povestirea ne poate convinge de realitatea ei. Mecanismul acesta seamănă cu mecanismul literaturii, în care ficțiunea trebuie dovedită artistic:

— Asta nu se poate! Sări ars unul din ascultători.

— Ce? întrebă doctorul.

— Cîinii nu se împerechează cu vulpile niciodată.

— De ce nu? se amestecă, arțăgoa, altul. Sînt înprejurări cînd...

— Dumneata ai auzit de împreunări între pisici și iepuri, năvăli al patrulea. Eu...

— Imposibil, eșeriuri populare! Răceea cel dinții. Un om cu scaun la cap nu poate susține așa ceva. A fost pur și simplu o cățor venită din sat.

— Asta s-o crezi dumneata, a fost vulpea l țineau morțiș adversarii.

— Și s-a stîrnit o încăierare de păreri pro și contra — vulpe, a cărei potolire povestitorul o aștepta cu brațele încrucișate, zîmbind disprețuitor. În sfîrșit, gîlceava se liniști. Și doctorul, la indemnul nostru, înnoșă firul”.

Diversitatea subiectelor fiind deconcertantă, numărul lor comun este aspectul neobișnuit ori incredibil, indiferent dacă faptele aparțin imaginației populare, primitive, sau unor zone banale ale civilizației moderne: un vinător e salvat de la moarte, într-o iarnă, de cîinii săi care se culcă peste el și mor înghețați, un solomon bătrîn vorbește cu lupii, o vrăjitoare dezlanțuie puteri diavolești. Cîteva povestiri pot fi niște curate basme (**Loștrita**). Dar nu fantastul propriu-zis se cuvine remarcă, ci, mereu, capacitatea inventivă. V. Voiculescu redescoperă stilul naiv și captivant al unei literaturi înteresante în primul rînd sub raportul anecdotei, al epicii. Eșeriurile, practicile magice și celelalte forme ale imaginației populare nu reprezintă, în sine, elemente caracteristice, ca la alți autori, unde, prin ele, ni se sugerează existența unui alt sistem de gândire sau a unei altfel de realități materiale. V. Voiculescu nu e un teoretician, ci un căutător de aventură și, oricînd, subiectul imediat ne farmecă, la el, mai puternic decît simburile filozofice, narațiunea decît teza pe care o ilustrează.

Nu e vorba nici de o lume a **Povestirilor**, organică și originală ca a lui Sadoveanu. V. Voiculescu exploatează fragmentul, nu întregul și nici o semnificație majoră nu ni se dezvăluie prin sugestia sistemului total; faptele apar mai degrabă ca o curiozitate. Mai puțin vizibile în **Schimnicul** ori în **Pescarul Amin** decît în **Sezon mort** ori în **Misiune de încredere** sînt aceeași perspectivă „exterioroară”, același interes ocazional. Povestitorul nu participă la iluzia lui Aliman (**Loștrita**). Sadoveanu gîndește ca Peceneaga, V. Voiculescu are față de Bujor-Berbecea (**Misiune de încredere**) curiozitatea unui explorator care a nimerit pe un continent necunoscut, a unui „folclorist” ce studiază eșeriurile. Povestitorul lui V. Voiculescu este mereu un „străin”, fascinat de lumea pe care o descrie, dar fără a se confunda cu ea. Miraculosul elementar stă, la el, într-un cadru refractor care-l marchează inverosimilul, caracterul de excepție. Contactul cu miraculosul e provizoriu, experimental, chiar dacă nu intenționat ca atare. Charles (**Sezon mort**), „aluneacă”, o clipă, într-un univers halucinant, demn de erotism, dar revine curînd la atitudinea lui firească de sceptic luciditate Scriitorul din **Urbire magică**, la fel; albul va muri în locul lui. Exemplele se pot înmulți cu ușurință.

Literatură a aventurii (subiect excepțional, vervă ironică, diversitate, imprevizibil) care reflectă, esențial, aventura literaturii, iată formula cea mai convenabilă pentru **Povestiri**. Ele sînt o proză dominată de plăcerea invenției epice, a imaginației în sensul cel mai direct și mai fermecător, care pune, însă, în același timp, în joc, restul invenției și al imaginației literare. Remarcabil narator, V. Voiculescu ne redă emoția uitată a basmelor din copilărie, ne obligă să redem în plăsmuirii miraculoase, ne captivează, ne fură; ne confruntă nu cu misterul unei lumi ori al unor oameni de demult, ci cu

misterul cel mai simplu al artei literare. Pervertiți de o literatură complicată și artificială, regăsim, citindu-l, bucuria unei arte mai naturale și mai directe, așa după cum personajele sale regăsesc, în aventurile lor, o pierdută existență firească întru natură. Prin fiecare din aceste contacte ale personajelor, cu cosmicul lumii, se exprimă contactul autorului însuși cu elementarul, cu cosmicul literaturii. Povestitorul e un magician al ficțiunii. Asemenea călugărului Evlichie care, concentrîndu-și voința, topește cu privirea țurturi de gheață, el își concentrează capacitatea de invenție spre a ne iluziona. Actual însuși al povestirii nu este decît o verificare a acestei capacități inexplicabile de a pune stăpînire pe noi, de a ne captiva. În planul artei, autorul se comportă ca solomonul cu vrăjitoarele și ea zinelor sale temele înseși cele mai frecvente, ale prozelor (magis iluzia vrăjile, nu sînt decît expresia aceluiași instincte artistice pe care l-am găsit la temelile lor succedanele ale imaginației literare. Autorul atribuie personajelor facultăți, forțe înrudite cu ale lui; dar Marele Magician, Vrăjitorul adevărat, rămîne de fapt el însuși!

Nicolae MANOLESCU

MIRCEA DINESCU

Și florile cad, pleoape

O, nici să înduri frumusețea nu poți
prăpăstii înflorite se scutură din cer
blînd chinuit de sînge i-aș sătura pe toți
cu sufletul subțire ca muchia de jungher.

Din mizga lumii iată prînd nuferi
siderali
cu palmele aprinse la răsufări de ingeri
dar faraonul mării ieșit dintre corali
pe ghimpii unde numai copil puteai să
tingeri.

Dar nu știu cine plînge cu ochii mei,
acuns,
cînd veștedă mi-e gura de cîte se
întreabă
un deget odihnește pe buze, a răspuns,
și florile cad, ploape spre ochii mei în
grabă.

Mai galben

Mai galben teul suie din infern
arînd amanți în șerele de gheață
dar luminat de fulgerul matern
aș mai putea să-ndur o altă față

Atîtea gratii de petale rup
cu pleoapele prelungi schimbate-n
gheare
vor fî săbataci vor muri în grup
pîndind auzul pe lumina

Ca fluturele în armuri de fier
vorba visează trupul meu vilceaua

unde un inger plictisit de cer
își va scuipa, cumplit de singur, steaua.

Ca o petală

Voi mi-ați dat aripi ca să mă vindeți
cerul se sprijină doar pe hereți
privește noaptea cu ochii vineți
prieten, prieten, unde sînteți?

Pe singele meu nimeni nu plînge
nimeni de numele meu nu-i bolnav
stelele latră șatra de sînge
numele-mi zvirle regele-n sclav.

Cum poartă leul roze în gheare
laptele maicii cîntă-n pămînt
ca o petală eu ard pe mare
Morții, lumina-mi împrumutînd.

Nuferii lacrimiei

Nuferii lacrimiei mele, iubito,
poate-s cuvinte aprinse în zori,
care coroana de spini ai zvirliți-o
oare surizi bicută de flori?

Tu ai pe singele tinăr zăbrele
eu mă întunec în groapa din cer.
haite de ingeri se mușcă sub stele
pentru copilul pierdut în Ether.

O, chinuit de un turbure cîntec
blînd aplecîndu-mi urechea pe stern
aud albinele florii din pintec
purtîndu-ți miera către infern.

jurnalul unui
martor ocular

Despre absurdul existenței...

Absurdul existenței este o descoperire destul de recentă și tocmai de aceea puțin suspectă; mie mi-e greu să admit că ceea ce n-a văzut Socrate a văzut Beckett. Dar, indiferent de întoilele mele, „absurdul existenței” e un sentiment care a pătruns în conștiința unor oameni, s-a născut și s-a impus o literatură a absurdului. Chiar și eu am fost încadrat — spre sincera mea umire — în granițele strimite și fascinante ale literaturii absurdului. Absurdul existenței nu este un adevăr obiectiv, implacabil, ci un sentiment — „reacție” ca orice sentiment —, o senzație — înșelătoare ca toate senzațiile. Important nu este, cred eu, a blama acest punct de vedere — ci de a vedea cum s-a născut, cum s-a impus.

Kant are dreptate, cînd susține că mintea cuprinde un bagaj de idei apriorice stabilite, noi avem o gândire asupra lumii cu mult înainte de a cunoaște realitatea din experiență directă. Gîndirea este adeseori nu o expresie a înțelegerii vieții, ci un protest împotriva vieții. Acest bagaj de adevăruri apriorice stabilite intră inevitabil în contradicție cu mișcarea surprinzătoare a vieții. E un adevăr psihologic că noi nu trăim viața, ci căutăm să identificăm în viața ideile pe care le-am stabilit demult. Gîndirea nu regăsește în viața ideile cu care s-a înarmat, viața nu confirmă gîndirea și atunci individul intră-n panică. Absurdul existenței este, și asta n-o știu de la Kant, ci din experiența mea de fiecare zi, impasul tragic al gîndirii automate. Mintea generează iluzii pe care viața le dezmente fără milă. Are viața vreo vîntă fiindcă noi i-am atribuit sensuri care nu-i aparțin? Chiar și ideea de „sens al vieții” sau „de finalitate a vieții” — sînt mărginiri ale minții înfricoșate; viața nu se pierde în asemenea subtilități, e o nebunie să credem că o realitate atât de complexă, alcătuită din miliarde de galaxii, și-ar căuta un sens sau o finalitate. Dacă ar exista sens — ar însemna că viața ar fi o simplă demonstrație abstractă care, odată găsită și sensul, s-ar epuiza multumită că și-a înlînit sensul.

Dar sentimentul de absurd al existenței nu se naște numai din aceste considerente filozofice. El se naște mai curînd din contradicțiile pe care individul nu și le lămurește, și atunci, în loc să-și vadă „partea lui de vină”, a-runcă întreaga răspundere pe seama vieții. E mult mai comod să recuzi absurditatea vieții, decît să vezi propria ta absurditate. E mai plăcut și mai comod să vorbești despre „hazard” decît să încerci să înțelegi contribuția ta personală la acest hazard. Iată de ce cred eu că acest mult discutat sentiment al absurdului existenței este o dovadă de superficialitate. Noi nu înțărînim să vedem contribuția noastră la întuneric, și atunci acuzăm viața de toate stupiditățile, meschinăriile și lîmitele noastre. Sînt întotdeauna uimit de violența cu care unii oameni acuză viața și la fel de uimit sînt de incapacitatea lor de a se privi cu ochii deschiși, de a se cerceta cu loialitate și acruțare. Cîtă trîndăvie și ignoranță ascund aceste proteste împotriva vieții eterne!

Recunosc că eu pot să fiu absurd, mărginit, dar niciodată nu m-aș încumeta să cred că viața e absurdă. Just

Teodor MAZILU

Desen de
VLADIMIR CIOȘANU

AL. ANDRIȚOIU

Din moara-mi de-o cîruntă disciplină
de scriu scrisori cu liniște latină.

Căci timpul ni-e să coborîm ocașă
și-n via noastră încă neculeasă,
la vinuri degustate decuseară,
îgîndindu-le pecețile de ceară —
să coborîm în noi ca în morminte
cu strămoșești de sfinte oseminte.

Și mai e timpul să gîndim la toate:
la inimii și la steag și la cetate,
la vechiul mit, la dorul nou ca fructul, —
în mersul singelui cu salvconductul
prin care ne-mputericesc părinții
la viitorul neamului și-al ginții!

Sus, rumeniri, de nouri, suprapuse
și semne-nalte încă netraduse,
cînd, undeva, pe Crișuri sau pe Iza
le curge lîrîm și-afacitoare lîriza.
Să întornăm la-necercînată creastă,
umbrîți de ani și munți, în ora castă!

Orientală

Ce-a-i seaiul ăi de porcelan?
mă-ntreba, Jeunăni, înțeleplul.
Ca un caolin de alb, ațeam
ceaiul lui cu lună și balsam.

Pălirea mare ca-n plantații
mă nîmba în ceainărie, vai!
în acele aburinde spații,
și mă adulam cu-un evantai
lenevînd alături cu droagăii.

Unde-i porcelanul? — am strigat.
El era în lața mea, sorginte

albă, de cerc alb, poem smîlțat
și brumet de aburul fierbînte,
porcelan, pămînt disciplinat.

Porcelanul, ochii din orient,
un dragon de verde-ncercîndu-l.
Luna, ca un chinezesc accent,
îndul galeș, Gangele preasfîntul,
tandralul pieric turbulent,

sau gheșele cu ochii viclean, —
Ceaiul, totus înflorindu-mi pieptul,
Ce-ar fi ceaiul lăr de porcelan?
mă-ntreba, spre teară, înțeleplul. —
Ca un caolin de alb, țăceam.

Sentimentală

Cu pași ca de femeie ce merge la iubit,
petrec aceste ale-n final de tinerete,
cînd aiul îmi înținde un ultim fruct oprit.
Să-mi spuneți Sire, pentru că-s rege de

ospețe
purtînd această togă de pulbere și vînt!
Iubita cu bărbia ușor spre sine lăsată
își amîntește poate șărutul meu de sînt
de cînd purtam în mină o trestie-nflorită.
Mai luminează teptu-mi obrazul ei ciudat
și îi mai ard în carne lunetele-mi cuie,
de cînd am răstîgnit-o pe cerul meu. I-am
dat
minciuna unei glori care-o gustăm și nu e.

Am să-mi închel poemul ca pe-un vestmint
sumar
și-albastru. Tînăr încă, dar triguros și rece,
lumei bate telegrame pe loi de nenular
lumeilor frumoase, vestind că timpul trece.
Voiu vizita saloane, solemn, cu perul nins
și chiar voi face curte, frumoasele să spună:
„Dar cine-i acest lune tomatic și distins?”

Și-mi va cădea, prin vîrstă, noian de clar de
lună.

Ilustrație de MIHAI VULCANESCU

DOINA URICARIU

Casbah, o, Casbah

Nu murmurul de uscăciune
Oprit prin ele să spună
Pietre 'ate și unghii de fier
La marginea gardului Casbah
O Casbah
Cu miez alb o nucă nebună

Visle de sticlă trădau asurzind
Pășitorii lângă laagăne-adulmecă
Miroslul de piele-al cenușii dospind
Visle de sticlă

Prin ele
Senin de ierburii în milurii arde lar
Acestă ploaie care nu mai udă
Visle de sticlă
Și băncile închise în pahar

Prin ele o licoare
Crescută ziua cu ultimele cercuri
Din stejar tăcem.

Natură moartă, cu zar și iarbă

Motto: Chipul destinului la zar
Are o singură dimențiune

Să curgă degetele printre rădăcini
De-atia vreme nu e iarbă mestecată
Am ros din coasta lucrurilor
Iritarea de spini
Și coaja leri insingerată

De foame urlă reci incheieturi
În transparența vocii lor prea goale
Și degete să mîngîie figuri
Prea calde cînd se scurg în ceara
moale

Tot alții după noi
Și săturați prelung de iarbă leri
În încordarea miinilor mai tremurâ
Un zar cu puncte negre pe tăceri

Cu ochii sculondați în cercul
Pe fețe albe desenate bine
Un număr cit o zi să se coboare
Și iarbă-n punctul nostru să se-nchine

De cită foame degete străpung
Acestă piatră chibzuită-n unghii
Să se petreacă un număr în adînc
Și iarbă să îmi singere în muchii.

Tăcere de praștie

Sullu cîntec deasupra păsărilor
Blestemul nu mi-l balborosesc
Praștie e cit mine de mare
Și-alteia arcuri și lire
În ea putrezesc

Moarte cînd dau
Fac și pinea undă cu ou licoitoare
Înlig și luminarea
Să sprijine acest soare

Ochiul meu atingînd aripa păsării
Ochiul meu se închide atunci
Se adîncește ogîndă
În care chipul și-arunci

Azi sullu abur ullim
Deasupra oceanului morții leri
Și praștia mea e cit mine de mare
Văd cum se-nchide ochiul dinspre
Și-o piatră mă lovește cu tăceri.

O, mai puternic vinător ca mine

O mai puternic vinător ca mine
Punte tragedă de arc tresaltă
Moarte vine tremurătoare
Nu în as ci în lemn se deșartă

Și vulturii bătrîni mă înșeală
Clătîndu-se către înalt
Punctul uciderii se dilată într-o
Iarmă ovală
Peste moarte în rană fac salt

Nu mai aripa lor o ating
Nu mai pulpa rotundă în pîntec
O durere se-mpriște gemene sint
Apele în albil de cîntec

O mai puternic vinător ca mine
Glonte argint cu muchii de cristal
În jurul meu tremurătoare rîni
Și-n departe nici-un mal

Nu mă pot întoarce la mine
Cu muțenia unei păsări reci
Doar glasul celor numai atîngi
Mă cheamă în cochilii de melci

O mai puternic vinător ca mine
Legea tăcerii nu e în ochiul meu
Vinînd diform în zboterea altor legi.

Semn de moarte

Unul din temei roabă
Altul din temei slobodă
Fiii mei în țarc de iubire
Între troscoț și lobodă

Cel ce din măduvă crește
E însemnat cu înel
Celălalt solzul căută
Pește strivind în prăsele

la-mă cu tine în frunze
Unde spiralele coc
la-mă cu tine muțenie
Simburii n-aud în petale

Unul să-mi fie teaca de lacrimă
Șoldul în cirje de platină
Altul să-mi fie urmă și așchie

Vine un ceas să mîdie
Căile două din praștie
Locul de unde-au plecat
Iată se clătînd

Verbe pină la simburii macină.

IRINA GRIGORESCU

urma dulce

Și dacă te vor troieni cu drag aduceri
aminte, dacă uneori se întimplă la sfîrșitul
acestui anotimp să-ți treacă peste ochi ră-
coarea dulce a zăpezii, iar la fereastră lu-
mina lămpii dincolo de apă, începi de fapt
să te sperii, ce fel de lămpă, zici, găsind
acolo un acvariu colorat frumos ca peștii
blegi ai verii.

Și așezarea feței mele rămînea mai plină
de umire, trebuie să admit, că au trecut
alt de puține aduceri aminte, și am ris
înaintea lui Alexandru care se grăbea cu
capul foarte drept și gulerul sus și fără
să-mi mai la acvariu în seamă, a spus că
ce mofturi, și faptul că trebuie să-și vadă
toți colegii din anul la care tocmai ne gin-
deam.

— Deși uite, zic, și fața peștelui curge
ca laptele în spațiul foarte mic, lasă grăba
fii spun Alexandru, e foarte rea acum plec-
care, colegii să-ți deață în palme vi-
nul foarte rece, Cordelia vechea gardă vine
singură de altfel, a crescut mult și mereu
se dă în vînt după revederi din astea cum
ai de gînd. Înșă iarna acum uite bine, peștii
mai aduși din vreme în acvariu, vai de
capul lor slăbiți de somn, aș vrea să-i mai
văd puțin, în fine lmi vine foarte greu să
plec acum, vreau să spun.

Am deschis o carte pe genunchi și el
vorbea mereu cu gîndul la plecarea, a întins
mina și a spus haide, lumea se strînge și
se uită, prietenii noștri foarte vechi seamănă
la urma urmel cu alte făpturi marine în cir-
culație.

— Că nu se prea vede nici la fereastră,
spuse, iar eu mi-am închis cartea pe ge-
nunchi fiind departe ca la scăderea încață
s frigidul în amurg apa și trecerea el pieziș
de lumină și culoare, mi-era deci foarte milă
în general.

Iar peștii la fel cum sint toți peștii iarna
foarte palizi în acvariu se schimbau mereu
la marginea lămpii, fiindcă acasă iarna, era
bine, spuneam.

Că nu mai nînge, nu e vorba de asta,
uite aș vrea lna să-ți cartea mai drept.
Adesea nînsorea scapă dincolo cum lmi place
la sfîrșitul lernii, recunosc, de ce nu, că e
bine să te ocupi de fleacuri, dar iată, nu mai
nînge, adică deplînde, este timpul, îți spu-
neam.

ultima vară a vacanței, ca să plecăm odată,
dacă e vorba să plecăm, și să se termine, oh
revederi din astea, spuneam, e atîta schim-
bare de lumină și peștii cu fața la mine fu-
mează doi cite doi, ce, zic, ce galbene.

— Ce naiba, zic, mi-e silă și în timpanele
noastre ca zăpada se schimbă Fomalhaut, ce
palidă silă a revederii după șapte ani, nu mă
întrepuie însă, îți spuneam.

— Ce lene și ce bine, dar măcar să fi
plecat mai repede, răspunse el prin imitație,
cu ochii plecați în cartea mea.

Mi-am legat părul, ești gata, constatase, și
de asemenea foarte palid în amintirea verii
despre care trebuia să vină vorba cînd sim-
tem strîngi la Cordelia și toate paharele de
vin strînse la ureche, spre amintirea în fine,
înșă fleacuri, fleacuri, m-am plîns, mai bine
rămîn aici.

— Sint creaturi galbene în acvariu juclun-
du-se ca peștii, și amintirea dulcii ramuri
albastre vara, dacă vești firește să-ți vezi
colegii după șapte veri, deși e foarte rău,
cum spune poetul, palidă răcoare a singu-
rătății, fiindcă s-au dus aduceri aminte mai
principale și mi-e silă, află Alexandru, am
ris, căci sint toate minunile puștilor din vara
veche duse toate.

M-am uitat frumos la apa înaltă lăsfîndu-se
la colțuri, la stînga și la dreapta, cum uneori
se lasă cu teamă fruntea slabă a copililor tră-
gînd curînd pe ochi albastru mirare din insula
verii. Fiindcă mersul luminii pe ceasul acela
începuse să scadă așa ca iarna, seara, și Alex-
andru mai nehotărît fuma întors spre apă,
alegînd alurea peștii palizi și a mai aprins
o lămpă.

— Că nu se prea vede nici la fereastră,
spuse, iar eu mi-am închis cartea pe ge-
nunchi fiind departe ca la scăderea încață
s frigidul în amurg apa și trecerea el pieziș
de lumină și culoare, mi-era deci foarte milă
în general.

Iar peștii la fel cum sint toți peștii iarna
foarte palizi în acvariu se schimbau mereu
la marginea lămpii, fiindcă acasă iarna, era
bine, spuneam.

Că nu mai nînge, nu e vorba de asta,
uite aș vrea lna să-ți cartea mai drept.
Adesea nînsorea scapă dincolo cum lmi place
la sfîrșitul lernii, recunosc, de ce nu, că e
bine să te ocupi de fleacuri, dar iată, nu mai
nînge, adică deplînde, este timpul, îți spu-
neam.

Ilustrații de LUCA ADRIANA

HORIA GANE

zadărnice

În modul cel mai banal am deschis porțița,
am făcut cei cîțiva pași pînă la prispă, am bă-
tat în ușa de trei ori, într-un anumit ritm. (Era
un semn de-al nostru.)

— Ei, nu se poate! am auzit vocea Cori-
nei și după cîteva secunde mi s-a deschis
ușa. Corina era îmbrăcată lejer, avea numai
un capot aruncat pe umeri, se cunoștea că
abia s-a ridicat din pat.

— Eu sint... am spus fără nici un rost pri-
vindu-i insistent picioarele goale.

— În sfîrșit! a exclamat ea cu o bucurie
nereținută și mi s-a aruncat de gît. M-a să-
rutat scurt și m-a tras de mîin în casă.
Numai în pijama, șezînd turcește în pat, un
bărbat admira scena zîmbînd înțelegător.

— Bună ziua! a spus el clipind des. Scu-
ză-ne că ne găsești la ora asta încă în pat.
Aseară ne-am culcat foarte tîrziu... Mă îm-
brac imediat!

La fel de bucurioasă ca în prima clipă,
Corina m-a împins spre el:

— Să vă fac cunoștință! Dînsul e primul
meu soț, mă indică ea pe mine, prima mea
dragoste! Cred că și-am împuiat capul de-
ajuns cu dînsul...

— Marian Dumitriu! se prezentă bărbatul,
întinzîndu-mi mîna. Am să te rog să mă
mai scuzi puțin.

— Și eu, spuse Corina febril. Mă întorc în-
tro clipă!

Am rămas singur. Totul era ilocic, absurd,
oare nu visam? Așa ceva n-avea dreptul să
se petreacă în realitate. Priveam în jurul
meu și nu-mi venea să cred. În odala în care
fusesem primit, „camera mea”, fiecare lucru
rămăsese la locul lui, nimic nu fusese înstrăi-
nat ori schimbat. Nîmic nu fusese adăugat,
obiectele mai purtau amprentele mele.

Pînă și o fotografie de-a mea, cuprînsă într-o
ramă ferînă, rămăsese în suportul ei. Ia ve-
dere, pe unul din rafturile bibliotecii. Deoda-
tă am zărit pe spătarul unui scaun, oarecum
stîngeră, o tunică de milițian. Atingea cu
unul din colțurile de jos o carpetă pe care
j-u-o cumpărasem Corinei cîndva, de ziua ei.
Uniforma îmi vorbea despre schimbările pe-
trecute între timp mult mai elocvent decît
putuse s-o facă înșăși prezența acelu străin
în fostul nostru pat conjugal. Ori poate am
apucat eu să-mi revin. Totuși, ciudat, tunica
de pe care nu-mi mai puteam lua ochii, pă-
rea mai liniștitoare decît comportarea Cori-
nei. Era un obiect și obiectele devin lesne
simboluri. Oare ori fi dat canapeaua la repar-
at? mă întrebam fără nici un haz.

Ce-ar fi s-o șterg acum, imediat! mi-a tre-
cut prin minte. Să ies în stradă și s-o iau
la fugă unde oi vedea cu ochii... Nu, nu se
putea. Să rămîn? Și ce atitudine să iau?
Să joc rolul omului doborît de soartă cărăia
i s-a răpit ultima speranță și șansă de supra-
viețuire? Să mă înveșmînt în haina unui
personaj puternic și dezinvolt care plînsese
de bunăstare și fericire? Nîci una din ace-
ste ipostaze nu era reală și, mai ales, nu ex-
plica întoarcerea mea. Cum de nu m-am gîndit
mai bine înainte de a face acest pas, cum
de nu am prevăzută această situație? Era ea
însă previzibilă? Doar nu trecuse chiar așa
de mult timp de la plecarea mea.

— Te-am lăsat să aștepți cam mult! se
scuză Marian intrînd întocmai ca atunci cînd
vorbești de lup. Am adus ceva excelent!

— Nu trebuie să te deranjez...

— Ei, ba bine că nu! Doar te așteptam de
atîta timp. Eram amîndoi siguri că ai să te
întorci. Aveai suficiente motive s-o faci.

— Sint deducții profesionale?

— Nu, nu! i rise Marian. Eu lucrez la cir-
culație... Avea pînă și vînt odihnitor, calm.
Turna cu îndemîinare un vin rubiniu în pa-
hare.

— Cafeaua e gata! anunță Corina adu-
cînd pe o tavă ceștile pline.

— Și care sint motivele care vă determi-
nau să fii siguri că am să mă întorc?

— O, dar cite nu sint! interveni Corina
evaziv. Părea să dorească o amînare a dis-
cutiei.

— Primul motiv pe care l-am presupus
noi, — nu-i asa, Corina? — era că n-ai să
fii chiar atît de egoist ca să nu te gîndești
și la soția ta. Ca și tine, eu am dreptul să-și
refacă viața și în consecință este necesar să
divorțai legal. Marian îmi explica totul fără

să se grăbească, ca unul copil. Dacă vorbele
lui ar fi fost obiecte, pe care le-ar fi înșinat
pe masă, nu le-aș mai fi putut urni din locul
lor. „Apoi, — spuse Marian în continuare, —
nu se putea să nu fi fost curios ce s-a mai
întimplat cu omul acela care a venit la voi,
dîndu-se drept tatăl tău.”

— Tot ce se poate, dar, — am precizat eu,
bătrînul a venit după ce am plecat eu. Nu
l-am cunoscut, a fost numai un argument...
Nu știu dacă am fost auzit de Corina. Ea
urmărea numai supele lui Marian, plină de
admirație. Toată ființa ei parcă striga: „Vezi
ce bărbat am?”

— Și mai e ceva, spuse Marian. Al și tu
dreptul la niște lucruri din casă. Doar le-ai
făcut pe toate împreună. Vezi, noi le-am pă-
trat intacte.

— Dar... Corina... am murmurat eu foarte
încet, mai mult cu gîndul de a nu lăsa să-mi
lasă din gură asemenea cuvinte.

— Nu, rosti Marian. Ea nu este un obiect.
— Dar... Era o justificare ceea ce voiam să
spun și am întors fraza: Dar e un vin excel-
ent!

— O, Marian știe întotdeauna să procure
un vin bun! îl laudă Corina. Vrei să-ți dăm
și ție cîteva kilograme acasă?

— Nu, mulțumesc, mi-e deajuns cit beau
aici... („Acasă”... Unde era pentru mine acest
„acasă”?) Și parcă știind la ce mă gîndesc:
— Nu ne spun și nouă ce ai făcut de cînd
ne-am despărțit? Unde te-ai stabilit? Între-
bă Corina.

— Eu? (Chiar, oare ce făcusem atîta
timp? Ce puteam să zic despre mine? Sau
ce, din ceea ce aș fi putut spune, avea rost
în această împrejurare?)

— Da, am vrea să știm numai așa, din
simplă curiozitate. Ne interesăm ca de fra-
tele nostru, preciză Corina.

Explicația ei avu darul să mă înfurie. Eram
pe punctul de a spune vorbe nelalocul lor.
Mă scotea din sările mai ales faptul că nici
unul din ei nu vorbea numai pentru sine ci
de fiecare dată în numele amîndurora.

Am omorît un om, am spus de parcă ar
fi fost vorba de ceva lipsit de prea mare
importanță.

— Ha, ha, ha! izbucni milițianul în ris.
Dacă ar fi fost așa... nu ne spuneai tu nouă!

— Nu, nu l-ai înțeles, încercă să-i explice
Corina. Vrea să spună probabil că a devenit
alt om, că cel care era a dispărut... Nu?

— Nu! Doar am spus foarte clar. Dar, la
urma-urmei, mi-e indiferent ce s-a înțeles.

— Să-ți ghicesc în cafea? schimbă Corina
subiectul.

— Nu!
— Ghicește-mi mie, îi propuse Marian prob-
abil numai ca să nu-i lase o dorință nesa-
tisfăcută.

— Eu am să plec, așa că...

— Nu se poate! interveni energic Corina.
Ești foarte obosit. Trebuie să te odihnești.

— Noi am și alcătuit un program comun
pentru ziua de azi, adăugă bărbatul ei. O
plimbare prin împrejurim, un film... poliștit,
— Îi plac Corinei, — se scuză el imediat, apoi
o seară la restaurant. De acord? (Și mîine?
Și în celelalte zile? Îi întrebam eu în gînd.
Și dacă am chef să rămîn aici pentru tot-
deauna?)

— Nu, nu pot primi! m-am opus. Vă rog
să înțelegi. În rest... În cel mai scurt timp
cu puțină mă voi consulta cu un avocat
și voi face toate demersurile ca divorțul să
nu afecteze pe nimeni. Cățile, celelalte lu-
cruți le-am înlocuit cu altele noi și nu mai
am nevoie de ele... (Oare Corina simțea că
mint? Se ferea să mă privească.) Dar aș vrea
să nu le păstrăi nici voi. N-are rost.

— Dacă nu se poate altfel...
— Aș vrea să vă mai întreb ceva... Dacă
vreți, puteți să nu-mi răspundeți. V-ați cu-
noscut înainte de plecarea mea? Mi-a răs-
pus Corina:
— Da... Dar n-am bănuț nici o clipă că
situația va evolua în felul acesta. (Marian se
frămînta, părea că vrea să ne lase singuri și
nu știe dacă e bine s-o facă.)
— Vezi, răspunsul tău mă obligă să mai
pun o întrebare: atunci cînd îmi spuneai că
nu mă mai iubesti, de gîndea la el? (Ah, nu
știu cum de nu înțelegeam că totul era ab-
surd, că nu mai avea rost nici un cuvînt,

că...) Poate... Corina se juca cu ciucurii feței
de masă și se gîndea. Luase atitudinea aceea
de fetiță îmbufnată, atît de cunoscută mie.
Își cîntărea probabil cuvintele. Știam, era în
stare să mintă numai ca să nu-mi jignească
întul orgoliului. Sau poate nu-și mai aducea
aminte cu adevărat. Marian se arăta foarte
preocupat de zaful din cafeaua lui. Corina-mi
răspunse într-un tîrziu:

— Nu, nu mă gîndeam neapărat la Marian.
Mă gîndeam la un om ca el ceea ce, de fapt
nu schimbă cu nimic situația.

— Se poate? se auzi de la ușa vocea cuiva.

— Intră, tată! îi răspunse Marian și-și
lăși în întîmpinare. Ușa se deschise și apăru
întîi un tandou și apoi, deasupra lui, capul
bătrîn. Numai după haine mi-am dat seama
imediat cine e. Purta un costum care amî-
ntea, prin croială și culoarea stofei, de hainele
militare.

— Bună ziua, am spus încetșor.

— Bună ziua, spuse și el nedîndu-mi prea
mare atenție.

— Să-ți prezentăm un prieten, făcu oficial
gazdei Marian.

— Vrei și mata o cafea? Îi consultă Cori-
na. Stai numai puțin, mi se adresă de astă
dată mie Corina, să-l schimb și-ți-l prezint
și ție pe „neastîmpăratul” nostru... Corina
și-a înșfăcat odrasla și a dispărut în cealaltă
cameră. Bătrînul s-a așezat în capul me-
sei. Marian l-a turnat vin într-un pahar pre-
venindu-l:

— Dar să știi, numai unu singur. Altfel
ne povestești iar întîmplări din război...

— Iată-l și pe Nicușor al nostru! îmi pre-
zentă Corina copilul. Îți place? Leit taică-
său! Numai că acum dumnealui nu vrea să
deschidă ochii că îi e somn băiețelului... O,
dacă-ai ști cite figuri face!

— Tată, cum a decurs plimbarea?

— Da! plimbare se numește să leși cu el? !
se prefăcu indignat bătrînul. Ar trebui păzit
cu pușca! O, grea e meseria de bunic! Îr
de tată, ce să mai vorbim! glumi el.

— Domnule Constantin. I-am întrebat pe
nepregătite, n-ați vrea să fii și tatăl meu?
(Oh, nu trebuia nici în ruptul capului să în-
treb asemenea gugumănie! Și în nici un caz
cu vocea sugrumată de emoție care mi-a țeșit
din gîtul.)

— Al dumitale? Se frămînta, nu știa ce
să-mi răspundă. Mă cunoștea doar de cîteva
clipe... Nu, nu cred că pot să fiu și tatăl
dumitale. Îi am pe Corina și pe Marian...
mai e și nepotul. M-aș încărcă cu prea mul-
tă... răspundere!

— Vai, tată, ce rău ești! Îi dojeni mai în
glumă, mai în serios, Corina.

— Să mă ciocnim și acest din urmă pahar,
am propus, pentru că peste o jumătate de oră
am un tren pe care nu vreau să-l pierd. Mili-
țianul a ridicat o secundă capul spre mine cu
o lucrare de complicitate în ochi. Știa foarte
bine că nu există nici un tren peste o jumă-
tate de oră în nici o direcție.

Ne-am urât din nou fericire, sănătate, no-
roc. Copilul a deschis ochii și m-a privit nedu-
merit. O singură clipită am avut impresia că
seamănă cu mine. Singele mi s-a urcat în
obraji și Marian a observat acest lucru. „E
un vin bun” am apreciat băutura ca să scap
de privirile lui. Nu putea să fie decît o iluzie.
Copilul avea trăsăturile Corinei. Probabil că,
obișnuit fiind cu figura ei, mi s-a părut nu-
mai că seamănă cu mine. Bătrînul își turna
singur al doilea pahar. Nu, nici măcar în
schimbul fericirii lui Marian nu mi l-aș fi
dorit tată!

Am țeșit în stradă. Corina, Marian, bătrînul
cu copilul în brațe, m-au condus cîteva pași.
— Ne gîne rău că pleci atît de curînd... m-a
asigurat Corina.

— Dacă mă vei ai ocazia, îmi sugerează Marian,
abate-te și pe la noi. Ești întotdeauna bine-
venit.

— Vă mulțumesc, sînteți buni cu mine.

— Dacă ne-am fi cunoscut în alte împre-
jurări, spuse Marian, cred că am fi fost buni
prieteni.

— La revedere și numai bine!
După ce m-am îndepărtat o oarecare distan-
ță, am întors capul. Familia mă petrecea
cu privirea alcătuită un grup ideal pentru
o fotografie. Simțeam că sprijin dîntre dinșii
și mine e numai compătîmire.

— E rîndul tău și mai lasă-mi jucăriile în
pace, îți atrag atenția.

— Sigur, a continuat fără să mă asculte
bine, nu pot să sufăr, am să sting probabil
lampa albă din acvariu, mă dor ochii și nu
mai vrea de loc să nîngă, așa că tocmai
despre urma dulce a zăpezii pe fața peștilor
atît de proastă în apă, încît mă întreb cu
greu, dar haide Ina, e tîrziu și în definitiv
ai promis la fel ca mine, mai dă-o dracu de
carte și de apă.

— Foarte bine, zic, ducele domn de ză-
padă, însă am ris pocnind în zid cu cartea
și am văzut că fața peștilor culcați pe apă
în acvariu se muiaze de lene și somn. Încît
Alexandru, am răspuns cu gîndul la plecare,
amîntînd de-un vechi răspuns, ce pana iernii
care tocmai trece, știu mai bine decît mine
cum se suie peștii pe cursul rău al apei și
unul adică dintre ei se întoarce avînd bruma
pe ochi ca fraierii cel mai nou-născuți, de
frig și de lene, avîndu-se fii spun, contra
mersului firesc pe cursul apert, încît vai de
capul lor de creaturi aici la mine în acvariu.
Mi-e foarte milă și ia ascultă, de ce
pana, de ce nu te duci singur să cauți în
fine pe cine ai de gînd.

Apoi am sărit pe scări cîte puțin și cam
încet să nu se mai sperie nimeni, deși un
număr de vrăbii cu capătul aripilor spart ca
zahărul acelu vechic dulce somn veneau
cam de sus și mai cărați-vă, a spus Alex-
andru la fel de grăbit să plece, după ce ele
toate mi-au suflat zăpada în guler.

— Într-un fel anume, am ris din nou, acasă
lumina lămpii iarna îl trîmite pe cel mai
austral dintre pești cu capul răsfrînt în for-
mă de stea, vai de pana lor de stele de lapte,
așa cum ai văzut de fapt, dragul meu frate,
și acum să lășăm deci bancurile și să înțem
firul apei de la vărsare înapoi.

— Ce vărsare, ce acvariu, spuse amîntînd
de aripa făpturilor marine, fără să conțeze
cum înoată ele sau unde sint păcălite de
mersul apelor în vacanță, nîlciducă în amă-
ritul de anotimp.

Așadar iarna se schimbă, da, se schimbă,
spuseră mulți la vremea aceea și o creangă
sub streșini scăpăra îndelung în brațele tre-
cătorilor, cine-și pune mintea firește, dintre
trecători, sau dacă vrei să stai din nou de
vorbă despre amintiri cu totul și cu totul ca
singele albastru al verii în seara ce tocmai
trecea.

GEORGE VASILE

SIMINA

Un om

a zăpezii

Haide, strigase, și bătrînul Vincențiu a pornit motorul, așteptase deci, cum dracu nu s-a văzut mai curînd, ne-am mirat noi deși vorbind la fel de blînd ca vara, și Alexandru i-a cerut scuze.

— Oh dulce domn stînga țigara, că ninge din nou în seara asta, am observat îndată, uite un fulg ca un din ăsta pe față. Un fluture vara cum i s-a întîmplat de multe ori pe orice vreme lui Vincențiu în legătură cu fluturii cu toate că trecuse vara.

Așa că am făcut pasul mare la mașină dîncolo de creanga foarte mare lîngă pom, curioasă creangă, și am lîns veselă gheața pe poartă înalte de plecare, fiindcă am plecat în fine noi trei rîzînd din nou cum rîd oamenii vara de peștii mării și de fluturii etcetera.

Cînd de mult, la fel, profesorul Vincențiu grăbit și-a luat valiza pe șosea mult mai departe de casa mea însemnată cu apă a bietelor filințe marine înzăpezite iară de somn și lene și vara de asemenea.

La fel ochii, foarte galbene migdale, ai mei adică așezate pe locul mortului odată cu Vincențiu la volan, ce să mai spun, prăpădit de necaz că întineric și întineric și stîlpul cu lumină cam rari și totuși colorați în negru, și avea dreptate, zic, să-și aducă aminte la plecarea cum vara urmele de fluturi înconți care se pleoștiseră pe parbriz te-ar fi putut aiuri de miță, bietele făpturi condamnate vara.

Cînd spune poetul ce rău să nu mori vara cînd este multă lumină pe pămînt și proaspătă pana lumii caldă și poți ușor săpa orice mormînt.

— Haide, spuse apoi Alexandru cu firească enervare, m-am săturat de frînele astea și nu mi-am văzut prietenii din vara despre care tocmai veni vorba, sintem mereu în întîrziere și Cordelia așteaptă pe toată lumea. Să ne grăbim, spuse, e foarte frig și rău pe cursul apei spre sfîrșit, din punctul de vedere al peștilor ținuți la fereastra ta, fiindcă închipuți-vă, și-a mai amînit, căscăm gura, și de vorbă, și trece timpul, și peștele cel mai bleag fir-ar să fie de acvariu și de idee, cum înă, cum o să-l mai ții mereu la geam.

— La fel ca orice cursă lungă, însă are dreptate că am întîrziat, zic. Uite-mi place să-ți minte drumurile vara și să închid ochii ca bruma lighioanele de orice fel de apă, lărtă-mă dar este încă iarnă și avem

nevoie de toate lămpile în feastă ca să ținem mîntu cum am mai mers pe drumul ăsta cu mașina.

— Desigur cine-și pune mîntu, răspunse, adică el nu.

Ei ducă-se, am ridicat fruntea și Vincențiu tocmai depășise troleibuzul și a propus tăcere, căci nimeni nu prea are ce să țină mîntu, în definitiv. Cum duhul peștilor călca pe mare urma copiilor din șapte în șapte ani, și toți amărîți firește, că sint pești așa cum sint în iarna asta în acvariu plin de lămpi.

— Bine, spuneam, prietenii tăi sînt la fel de dragi deși după șapte ani în fine. Mi-am lîns încheietura mîinii foarte rece, și aproape întotdeauna am avut dreptate, în-cît frațele meu a trebuit să-și aducă din nou aminte de Cordelia și cum vara oamenii vîzînd în preajmă bietele figuri marine chemaseră speriați copii, și cum toți atunci topeam în cerul gurii albastră mirare dintr-o singură carte.

Dar ce rost mai are după ce trece timpul, m-am întors la loc, e foarte foarte bine iarna, și Cordelia mă poate scoate din încurcatură dacă nu pricep să vin la timp, doar că trebuie să ne oprim la florărie, adăugase Alexandru și altceva nimic, decât țigara fără grabă, și am zîmbit, căci eu rîmîn pe loc, ce-ar fi, mi-a trecut deci prin mîntu să rîmîn pe loc.

— Decît cum sus ca ingerii de lapte/ Zăpada taie sorții slabi, dar să lăsam astea. Imi pare rău că e tîrziu și de acvariu, al dreptatea ta. Inșă e mare foarte mare, i-am explicat lui Vincențiu cît de mare și frumos și lămpile albastre și peștii cam galbeni, doamne, înzăpeziți de lene și somn în gîndul meu aiurea.

Șapte ani, și abia în seara asta suflă în vestedă bătaie caii sălbatici ai lumii, căci alfel n-ar putea spune poetul, deși e mult mai bine într-un acvariu iarna, adică răcoare și foarte multă miță. Cordelia și vacanța noastră cu mofuri foarte vechi, și tîrziu pe vol ramașii acolo v-au troienit cu drag la șir aduceți aminte.

— Coborîm la florărie, avanti Alexandru, este rîndul meu să-ți spun, eu aș rîmîn și acum vreau să mănînc zăpadă, palidă ni-nune iarna, și mă retrag de la întîlnire în gabinetul acvariu fiindcă e minunea asta, știi, la fel de duscă duscă iarna.

Tîrziu

Prea tîrziu, mult prea tîrziu ai ajuns
La ospățul trecerii mele.
Ai să pleci, poate, și acum fără răspuns
Ispitelor și întrebărilor tale.

Pulbera mi-a uscat picioarele goale
Ciulinii mi-au înțepat carnea.

Miine, singele meu va colora florile tale
Și va urca prin rădăcinile tale.

Carnea mea va musti în fructul amar de migdale,
Ori în foamea vreunui neștiut copac

Prea tîrziu mai încerci să aduni diminețile
Din tulpina florii soarelui, ori din roua pămîntului

Miine, vei primi, călătorule, de la mine binețile
Numai de-al șii și să-ascuți în aspra chemare a vîntului.

MARIN STOICESCU

Cetate veche pe țarm

În uniforme vechi, de piatră, scutierii
Păreau și-acum de strajă, sus pe ziduri
La fel de muți, la fel de lărd riduri,
Priveau cum cresc, pe cheiuri, palmierii.

Un nevăzut dușman, le mai părea, din larg
Venind la țarm, să urce spre creneluri
Cu pinze roșii — negre, la catarg
Și demoni tatuati, pe brațe, cu cerneluri.

Priviri de piatră, adormite, pesta
Frai mult de cincisprezece veacuri, printre gene,
Neputincioase, nu mai pot, vreo veste
Să dea cetății dioclețiene.

Ceasul

Un meșter îl făcuse să taie vremea în felii
Și pentru morți, și pentru vii.
Cu două lîmbi pe marea de nisip
În timpul fără vîrstă, fără chip.

De-atuncea, lucrăria asta mică și cludată
Tot taie-ntr-una între azi și-odată,
Și-așează-ntr-una vremea, lელი lელი
Și pentru morți și pentru vii.

Gorunul

Se iscase la o margine de șes
De sub coaja unei ghinde de rugină
Ca un semn de întrebare, ne-nțeles,
Dintr-un fir de rouă și de tină.

A crescut de dragul nopților cuminți
Și de dragul vîntului hoinar
Sub umbrela stelelor fierbinți
Mortor vremii mele, de hotar.

Toamne lungi i-au ruginit în coajă
Trupul nu i-a cunoscut seceea,
I s-a scurs în ramuri vreo cea, ca a vrajă
Și-a dospit în ghinda lui pădurea.

Îl apasă-n creștet plumbul zării
Ori, ca un îndemn, cleștarul lunii
Și cînd gîndul sparge scutul depărtării
Îmi ascult în frunza lui străbunul.

prietenie

Nu aveam sonerie. Casa era încă netencuită și ultima cameră neterminată. Vara intram acolo pe scîndura care ținea locul celor trei trepte, înaintura o scară veche rezemată de zid, alte scînduri aruncate peste tot și eu mă înțepam întotdeauna în cite un cui ruginit țesînd strîmb din lemnul alb, ciufidul de așchii. Nu mai aveam răbdare și mă suiam pe pervazu gol al unei ferestre, numai eu mă suiam, Jeni stătea ghemuită lîngă zid, cu picioarele strîns și-și împletea o codiță firavă care se desfacea mereu. O învidiam că pe frunte și pe temple avea cirilioni, și-mi părea bine că buzele îl erau prea subțiri. L-ai văzut? Mă întrebă întotdeauna cînd mă suiam pe fereastră și eu povesteam. Pe urmă povestea ei și știam că trebuie să ascult, asta mă cam plăcisea dinainte, dar n-aveam ce face, asta era. Crezi că e cu Lidia? Mă întrebă, eu habar n-aveam, mă sileam să mă gîndesc și să deduc, nu cred, îi spuneam, așa cum îl știau nu vîd de ce i-ar place, deși ei sint altele... ea mă n-terupea, chiar dacă a fost ceva, cred că s-a terminat, parcă el nu știe că a umblat și cu Silviu și cu Mircea, poate-a și trăit cu ei... poate tocmai de-asta, îi răspundeam, bănuind că îi convine, continua, mai mult iritată e-am întrerupt-o, știi, s-a schimbat foarte tare, cînd era prieten cu mine era altfel, mi-a spus și Crăița... încercam să nu mă gîndesc că și pe ea o plăcisea cînd povesteam eu, mi-era așa neplăcut că încercam să mă gîndesc la altceva, un pînăjen pe mi se urcase pe picior și-l aruncam pe podeaua de pămînt prăfuit, să-rea jos să-l strivesc cu piciorul și Jeni mă strîga, vino-ncoace, să te scutur, și-l mîrdărit rochia pe fund, cum te-asezi așa orlunde și atunci dădeam din umeri, îi spuneam hai, scutură-mă și plecam imediat acasă știind c-o pedepesec.

De fapt abia așteptam să vin de la școală ca să mă duc repede la Jeni, pe mama o enerva foarte tare asta, din ce și-au făcut casa, imi spunea, dacă taică-su n-are decît 1 000 și maică-sa stă acasă, și ce lux îi face lui Jeni, mie nu-mi plăcea cînd imi spunea asta, sau cel puțin așa credeam, mă gîndeam de ciudat sună cuvîntul ăsta lux, ca un nume de cinematograful vechi și imi părea rău doar că eu nu am probă la croitoreasă. Mie imi coasea mama rochiile după masă, cînd venea de la servici, mă duceam cu Jeni și așteptam într-un vestibul întunecos unde pe un aragaz cu două ochiuri fierbea întotdeauna mîncarea și mă uitam la un cîine mare de ipsos așezat pe o măsuță cu trei picioare. Hai vino, spunea Jeni, deschid ușa, cum și se pare, croitoreasa sta în genunchi și îi potrivea tivul cu acele în gură, fă-o mai scurtă, ziceam, mie nu-mi place așa scurt ca ție, cînd te-apelei se vede tot, spunea Jeni și se privea în oglindă cu ochii micșorați și buzele ușor fugiuate, niciodată nu mai avea expresia asta, doar cînd se privea la probă în oglindă, probabil încerca să fie așa cum ar fi vrut, dar pe urmă uita, n-ai decît, îi răspundeam, Jeni are corp urît, imi spusese mama, e plată ca o scîndură și are picioarele groase, de asta nu poartă scurt, mă gîndeam cu satisfacție și pe urmă ziceam mai stai mult, eu trebuie să plec, știi că avem musafiri astă seară.

Ce tot vorbiți atîta, fetelor, ne întrebă tata cînd se ducea să-și bea cafeaua în balcon la ora șase, după ce se scula din somn, voi lecții n-aveți, examene n-aveți, bacalaureatul la ușă, poate că știa că eu vorbisem despre Mihai, Jeni se-nroșea, stai, îi spuneam, nu cumva să pleci și mă uitam cu ostilitate la balcon și atunci o iubeam cel mai tare pe Jeni. De fapt cel mai tare o iubeam pe Jeni după ce mă-nțilneam cu Mihai și știam că pe urmă am să mă duc repede la ea să-l povestesc, ne duceam în grădina cu zarzavaturi din spatele casei, peste prunii cocirjași se vedeau blocurile neterminate, miroseă caldă a buruienii și a pămînt încins, miroseă caldă a gardului cloșetel de scînduri cenușii, evitam să mă uit într-ocolo, imi uam bulgări micl de pămînt uscat și-i frîmțeam între degete în timp ce vorbeam, mă murdăream pe mîini și cînd observam mă ștergeam cu o frunză de roșie. Cînd o striveam mă inunda o bucurie ciudată, atunci tăceam și încercam să-mi amintesc, era foarte greu, ca și cînd amintirea ar fi fost împrejmuțată de somn și pe urmă odată cu mirosul acrisor, știam confuz diminețea umbră a primei zile de toamnă, cînd găitsem mîncare din pătlăgele verzi la nunta unei păpuși. Știi, cred că nu există dragoste, i-am spus și încercam să mă uit la prunul care-și scutura florile murdare și ruginite ca să nu vîd cloșetel de scînduri și Jeni mă asculta, în diminețea cînd venisem de la un film cu Puiu, eram foarte tristă, la o lună sau două după ce mă despărțisem de Mihai, a fost un timp cînd mi se părea că niciodată n-am să pot termina cu Mihai și pe urmă m-am mirat că am putut vreo dată gîndi așa ceva.

Și de fapt întotdeauna mă despărțeam greu de Jeni, vorbeam tot timpul cînd o conduceam la tramvai și pe urmă așteptînd în stație, rezemate de o bancă și cînd terminam de povestit aveam o senzație neplăcută, nu de sfîrșit, dar ceva imi scăpase, parcă nu i-as fi spus tot, aș fi luat-o de la capăt, dar probabil repetam același lucru pentru că Jeni spunea da, știi, mi-ai mai spus asta, el ții-a zis că nu mă merge așa... atunci imi părea foarte rău că nu mai aveam ce povesti și cuvintele semănau cu filmele pe care le văzusem, asta mă irita și ne tot plimbam de braț în jurul stîlpului pe care scria Opre, mai trecea un tramvai, îl las, zicea Jeni, asta e vara plin, și citeodată cînd n-o puteam vedea urcîndu-se, cînd nu puteam, pur și simplu nu puteam rămîne așa fără ea, mă urcam și eu și o conduceam pînă acasă.

Vezi, nu mai merge așa, zicea Mihai atunci și vorbea foarte rar, dacă tu n-ai fi cum ești, aș fi și eu altfel, stăteam sub un dud și striveam sub picioare ducele negre care căzuseră din pom de coapte ce erau, eu întindeam me-

reu mîna dar nu prindeam decît cite una roșie care-mi strîngea gura, o mîncam cu codița cu tot și-l simțeam gustul de iarbă, foarte bine, i-am răspuns, dacă terminăm de ce mai ești supărat, imi mutam mîna în mîna cealaltă și-mi plăcea ce l-am răspuns, credeam că asta era cel mai important acum, așa cum ține capul semănănd cu o pasăre, m-am gîndit și mi s-a părut că puțin imi pasă de el. Și el strivea cite o dudă neagră sub pantof, acoperînd-o cu nisip, tăcea, un camion greu trecea spre șantierul din capul străzii, soferul ne striga ceva rîzînd prin geam, probabil doar mie, îl vedeam pe Mihai înroșindu-se, de căldură simțeam uniforma lipîndu-se de piele și aproape așteptam să se termine mai repede. Doar în primul moment cînd spusese vezi,

GABRIELA ADAMEȘTEANU

nu mai merge așa, imi fusese teribil de teamă și pe urmă ciudat de repede m-am obișnuit cu goul pe care-l presimțeam, nu mi se mai întîmplase așa ceva și probabil eram curioasă să văd cum o să fie.

Ce faci, de ce nu vii la masă, m-a întrebă mama cînd am aruncat pata cu caiete în spatele unui scaun, am terminat cu Mihai, i-am răspuns și m-am dus să mă culc, mama nu m-a auzit sau nu m-a crezut, mai spuseseam și altădată, imi părea bine că sint singură în cameră, soră-mea era la școală, Jeni avea camera ei, chiar dacă era neterminată casa lor, și ea citea noaptea, eu nu puteam, întotdeauna mă certam cu soră-mea să sting lumina, și atunci am adormit imediat. Dar după masă cînd m-am trezit era foarte liniște și bătea ușor vîntul, nu mai aveam ce face și am luat tramvaiul să mă duc la Jeni, trebuia să-l povestesc, dar mîine, poimîine, peste o săptămînă nu înțelegeam cum o să mă fie și dintr-o dată în tramvai am înțeles că s-a terminat cu Mihai, așa de tare am înțeles că mi-a venit să plîng acolo sau să mă dau jos din tramvai să merg pe jos și cred că așa am făcut.

O știam foarte bine pe Jeni, știam cum vine repede să-mi deschidă poarta, cu un capot al maică-sii, prea înflorat și larg, cum își leagă părul la spate înșind și liberi cirilioniți și țînd agrafele în gură, cum alergă cu picioarele goale prin casă, asta imi-era dezagreabil, mama mă învățase să nu umbliu fără papuci și mă gîndeam cu teamă ce-ar zice s-o vadă așa, desculță, îi cunoșteam foarte bine scrisul pentru că stăteam în aceeași bancă, scria mai repede ca mine și întotdeauna mă uitam după ea cînd rămîneau în urmă și nu știau de ce la un moment dat am început să fac unele litere

lui Jeni, nu se mai satură să-și dea importanță imi spuneam, schimbam cerneala în stilou și pe urmă numărăm pe agendă cite zile mai sînt pînă la admitere.

Nu numai despre ea știam tot dar și despre mine, știam dinainte ce-am să spun și ce-am să fac atunci cînd mă duceam la ea, nu știau de ce dar întotdeauna era la fel, așteptam în bucătăria de iarnă care vara era camera de lucru a lui Jeni, cu presuri de cirpe pe jos și mașina de gătit, lucind cu toate burleanele nîchelte, mîncam duceața pe care mi-o dădea mama ei care mă întrebă ce mă faci și pe Jeni, ai terminat de călcat rufele și pe urmă mă îndreptam spre grădina de zarzavat dar mama ei ne striga, ce vă duceți iar acolo, treceți în dormitor, că tot n-ascult ce vorbiți voi și atunci mă înroșeam eu și aș fi vrut să plec imediat, totuși mergeam în dormitor, era fosta cameră neterminată cu jaluziele de lemn trase și televizorul acoperit cu o husă și pînă acolo abia așteptam să ajung dar pe urmă nu mai știam ce de trebuie să mă bucur. Dar continuam să mă duc pe la ea, știam cum își trage ciorapii, cum își încheie fermoarul, cum se piaptănă, așa de bine știam că luam o carte să citesc în timpul ăsta, stai să-ți arăt ce mi-am mai făcut, zicea Jeni și desfăcea ușa de placaj lustruit a sifonierului sau aduceam cite un Burda de la cooperativa maică-mii și ne uitam pe el, stăteam în grădina pe niște scaune ușoare de plastic și omizile, erau foarte multe în anul acela, se urcau încet pe picioarele de metal.

Și de învîțat învățam tot împreună, era cludat, știam absolut la fel sau ne rămîneau aceleași lucruri necitite, totuși aproape mereu ea lua un punct mai mult decît mine, cînd eram cu Mihai nu mă deranjase de loc lucrul ăsta, dar acum începea să-mi displăcă mă convingeam, că nu trebuie să-mi pese, totuși mă enerva și dacă se incurca la ceva, simțeam că mă bucur și atunci mă grăbeam să o ajut ca să nu mă mă gîndesc la asta. Și acum, chiar dacă aș fi vrut să mă iubesc despre Mihai, n-aș mai fi putut decît singură, ei îl cam trecuse povestea cu Horia, tot timpul organiza sedințe și ore de consultație și dintr-o dată am văzut, că de aproape trei ani eu nu mai vorbisem cu nimeni, decît cu ea asta m-a mirat foarte tare, era ca și cînd m-aș fi întors din vracanță sau după o boală, îi vedeam pe toți alfel, ca după o lungă despărțire.

Și poate că și cu ea era la fel, pentru că în ultima vreme sta tot mai mult cu Crăița, doar că eu atunci nu mă gîndeam așa, știam, că fratele Crăiței e lector la italiană și mi se părea că mama avusese dreptate, de ce tocmai acum a găsit-o pe Crăița, mă gîndeam, cînd vrea să intre la italiană. Eram sigură că nu-mi place Crăița, deși nu-mi amintesc dacă așa fusese întotdeauna, și atunci după bacalaureat au vorbit să meargă împreună citeva

Ilustrații de LUCA ADRIANA

CORNELIU VADIM TUDOR

De dragoste

era ca o primă rămînire-n urmă,
un dig parcă, alb, trebuia să
străpung
mersul, această-nmulțire a noas-
tră,
se-ncline deja pe piciorul meu

știam că întîiul pericol, întîia
distanță pe care-o aveam de
parcurs
era între locul de armă și dîra
lăsată de-un singe aparte, ne-
curs

De dragoste

lă o minune, e pe-aci o apă
din necredință, duprin alt tărîm
înțoarsă-n copaci, cu volăvra de
figuri
care-ți usucă zilnic cite-un sin,
cite-o dospită plină de priveghe
cu țara țîrea ta, cite-un temel
din cele care-ți culcă așezarea
pe țarm de apă, nu în miezul ei

De dragoste

trist, pentru că partea de umbră
din mine
e somnul Ilughric în care-am
căzut

De dragoste

cu rufe de viu îngropate-n auzul
de sine al cărții și-al celui temut
dar, trec printre toate acestea cu
pașii
cu care se trece un cal muribund,
cu gâmbele fierte, cu vîlul adică
lăsat peste clipa de care
m-ascund

De dragoste

an ometos, mi-e dor de tine tată
pe semne mai mă leagă prea
puțin
de carnea ta, cuminică-mi,
descîntă

înmoaie piine ne-ncepută-n vin
ca și cum mort mi-ai pune umbra
măștii
de dinainte, hai să ne-alungăm
cu pietre, cu cenușă zîrlită
să-astup o dată golul din lan-
crăm

De dragoste

de stînji vălgoaie, aproape să
mergem
mai unul în altul, să-mi poți po-
vesti
de dragoste, chipuri tîind din-
tr-un abur

De dragoste

de-al gurii cu care rostești peste
zi
trecînd dintr-o clipă în alta,
făplura
să-ți fie opriță, la vamă cînd noi
orbiți de explozia erneli vom
merge

ION TRANDAFIR

Adîncimea

lucrurilor

Scutur iarba gîndului de stele —
nopțile din mine-s prea departe;
lasă țîța oii să mă sple
dit mai ard zăpezile în moarte.

Cit mai zboară cuci pe ochii mel
n-o să-mi sece larba de sub șo;
poți tot cerul ploapoelor să-l iei
și lîntîna-n lacrimă să stea.

Mută-mă de unde așteptai
să se facă Iluturii curaj;
vot sui pe umbrele de cai
pînă-n piatra trunții la bărbaj.

Să-mi rămînă-n vreme locul cold
îmi voi pune umbra în armură;
se va-ntoarce poate celălalt
că răbdarea bradului pe gură.

Cum să ne mai batem?

O problemă a realizatorilor de filme (polițiste, istorice, de spionaj, de capă și spadă, de teroare, de science-fiction etc.) este cea a băștănilor. Cum să se înfrunte eroii într-un mod mai puțin obișnuit, de vreme ce un duel absolut inedit nu se mai poate, practic, găsi? Mai multe sunt elementele care interesează în studiul acestei chestiuni, din care un specialist ar putea cu ușurință face o carte de proporții înscrind să le clasificăm sumar vom izola: 1) numărul celor ce iau parte la confruntare: doi adversari sau mai mulți; e bine ca lupta să nu disperească atenția spectatorului către acțiunile prea multor persoane; 2) locul unde are loc lupta; 3) mijloacele tehnice cu care se poartă.

Reținem, în această sumară trecere în revistă numai aceste elemente, conștienți că multe altele mai sînt de luat în considerare. Bunăoară, importantă distincție între forța brută, superioară și soluțiile invincibile ale inteligenței (no force, but brain!).

În privința locului vom constata că în cei 75 de ani pe care îi aniversăm de la nașterea sa, cinematograful a epuizat toate mediile: în spațiu, pe pământ — sau la suprafața altor planete —, sub pământ (peșteri, tunele, mine, catacombe), în apă (pină la adîncimile peștilor abisali). Luăm la rînd formele de relief: cite lupte pe cîmpia netedă, în desert, pe coline, în munți — foarte prielnic bătailor. Alte situații: în sate (bordele, coline, sure, livezi,

grajdari, la fîntînă), în orașe (de la micul tîrg din western, la megalopolis) și aici: spațiile de explorare sînt inepuizabile: străzi deschise, piețe, bazurari, hale, holuri, temple, acoperisuri, borduri pe zidurile marilor clădiri, taverne, turnuri, poduri, estacade, gări, linii de metrou, toate celelalte mijloace de locomoție.

Era să uităm la formele de relief: cascele, vulcanii, mlaștinile (nisi-puține mișcătoare), marile falii în scorpia globului, pădurile (!). Cum se vede, locurile de bătaie sînt nemăsurate. Și vedem mijloacele tehnice: mai tîrziu trînda („cămă-mă droapță”, dar aici vom adăuga și plectrele). Apoi box-ul (englez, bine cunoscut, dar și cel francez care îngăduie o judicioasă folosire a plectrelor; o jucăm în lumea jiu-jitsu și karate, de mare audiență). O primă armă în mîna luptătorului e piatra, apoi ciomagul (bita), toporul primitiv, spada scurtă romană, încovoiată dacică și orientală, arcul cu săgeți, sulita (scurtă spărdăniș și de ciuva mîri la persani), buzduganul. În apărare: scutul de diferite forme, plasele rețetive.

Eroi din filme utilizază, în lipsă de ceva mai bun, și unelte pasnice: sape, tirnăcoape, furci, lopeți. Să remarcăm înfinia varietate a cuțitelor, cu o semnalare deosebită la acele pumnale corsicane care sînt acționate de un arc, întorcînd să-lile!

Ajunși la armele de foc ne oprim, copleșiți de varietatea lor. Amintim doar pistolul cu butoaș, din western, pe care eroii îl folosesc cu o viteză incredibilă și pușca rețetivă siciliană (la luparu).

În lipsă de arme specializate, protagoniștii au și soluții curioase: în „Misterele Parisului” Jean Marais se bate cu o bîrnă (!), apoi eliberează un butoi gigantic peste agresor. De mare efect este butelia spartă de o moliă.

„Asemenea însușiri ne-au trecut prin minte viziunii Șarada lui Stanley Donnen, un bun film polițist, plin de ritm și groază, înviorat cu cite-o glumă, presărat cu „bătăi”. Un erou își folosește proteza de metal de la braț, terifiant. Spre final, lupta în stația de metrou pusele, iar apoi o puțin credibilă înfruntare pe scena unui teatru, de unde ticălosul este neutralizat, prin acționarea unei manete, el căzînd grămadă într-o trapă. Caută scenariștii, caută regizorii! Eleganțul duel de floretă e aproape fastidios în ochii multora. Întrebarea din multe studouri este mereu aceasta: cum să ne mai batem și să-i uităm pe amatori de senzații tari?

Firește, e o problemă pe care n-o putem trece cu vederea, dar nici nu se cuvine să facem din ea o chestiune capitală. Nu acumularea de violențe ingenioase (ca aceea din westernuri italiene) vor atrage spectatori de calitate, ci dozarea tensiunii, dramaturgia filmului. Lupta nu a fost niciodată un scop în sine, ci doar un moment de explozie a tensiunii.

TEATRU

Iosef K.

Din foaierul ca de farmacie al teatrului din Bonn se vede, prin fumul țigărilor de antracit, rîmul curgînd: la vale sau la deal — nu-mi dau bine seama. Să zicăm, la vale-tradițional. Se discută (și este ca și cum) via critică teatrală se face după primul act, pentru că graba și neliniștea înfrăcărilor paltoanelor de la sfîrșit nu naște decât judecăți de valoare pripite și oarecum vagi: hm!), procesul lui Iosef K. reinviat, cu multă grijă pentru destinul tragic al personajului, pe scena orașului Bonn. Dramatizarea după modelul roman al lui Kafka se datorează lui Jan Grossmann, iar regia lui Harald Benesch.

În genere, mi-e lehamite de dramatizări. Am văzut cu vreo doi ani în urmă, la Paris, *Metamorfoza* — tot piesă, adică dramatizare după autorul Castelului. Mi-a plăcut și nu mi-a plăcut. Oricum, impresia de cer făcut zob, pe care o ai după lectură vie a bucășilor inesei, îți scapă printr-o dește.

Deci nici de data aceasta nu vom vedea decât un Kafka tradus. Spectacolul e fluent, bietul Iosef K. e arătat peregrinînd năuc dintr-o casă într-alta, chemat, somat și pus să mărturisească tot de niște indivizi de altfel foarte politicoși. Pînă la urmă, i se va tăia capul cu bîndrețe și după ce timp de aproape trei ceasuri publicul asistă, aproape amuzat, la aceste biblîfeli ale destinului unui om, deodată încerenesce. Ca orice operă valoroasă, de factură existențialistă, *Procesul* lui Kafka își dezvăluie întreaga semnificație abia după ce ai citit ultimul cuvînt care e ca o cheie la o casă cu bani, încauțată cu cifru. Păstrînd comparația, putem spune că abia după ce ai încercat toate cuvintele cărții ușile rugînte se deschid ca prin farmec, la ultima pagină, prinzîndu-te înăuntru.

Ce înseamnă *Procesul*, știm cu toții. Wolf Richards are un rol dintre cele mai grele și trebuie să mărturisim că se achită destul de conștient, plătîndu-l cu capul. În fiecare seară. O dovadă în plus, că a frîl în teatru cu ardore și integral, așa cum face el, înseamnă a fi capabil meru de regenece. Decorul (Sibille Alken-Markus) e un fel de labirint de camere în trei etaje, fiecare încăpere avîndu-și viața ei. Într-una eroul e pozitiv, într-alta negativ, cu să vorbim în termeni critici de altădată, într-una creează ca mic funcționar, într-alta îl așteaptă lascivă sa iubită, într-alta șade în puț, bolnav și amoretat, avocatul; dincolo — un pictor fără audiență, pastorul ș.a.m.d.

Sînt multe personaje, cam vreo 30, apariția lor este accesorie și rolul: să încerce. Ceea ce le și reușește. Asta este cursa: unul trebuie să alerge spre nu știu unde, și ceilalți să facă pe abstacolele.

Marin SORESCU

Sus: Fotboliști.

Jos: PARADĂ, o cădere văzută de PETER NAGEL. Cop și mingea foc un tot. Esențialul: să nu-ți pierzi capul!

Jos stînga: PATRU FOTBALIȘTI IMPACHETAȚI, după principiul „o pîrjuscă în alta” de GENKINGER.

TELEVIZIUNE

Divertismentul T. V.

A înlocuit „varietățile” de odinioară și schimbul nu este numai lingvistic ci și de conținut. Efortul de înnoire s-a vădit mai ales cu prilejul programului din seara de Anul Nou. Oricite rezerve se pot formula, un progres există și el trebuie aplaudat. Dacă ar fi să cităm doar fantezia de bun gust scenografic, ingeniozitatea costumelor și acuratețea imaginii, ar fi destul. Dar a fost mai mult. În ciuda lucrurilor slabe care au apărut pe parcurs și au fost lucruri slabe, e prima dată cînd televiziunea propune o formulă mai unitară și propune o modalitate estetică. În cazul divertismentului, evident, Pornind de la music-hall dar depășind music-hallul, epurîndu-l și sublimîndu-l prin mijlocul imaginii, ceea ce am văzut în citeva din orele nopții, aneacă un viitor optimist. Anunță o autonomie estetică. Fîndcă ceea ce am văzut în tradiția de emisiune semnată de regizorul Al. Bocăneț, de exemplu, nu era nici teatru, nici cinema, nu era muzică numai și numai balet, erau artele la un loc; dar artele la un loc într-un gen de specific T. V. Gîndită „pentru toți”, emisiunea din noaptea Anului Nou a deschis mai multe ferestre ca de obicei. Au fost roțete pentru toate gusturile. N-am să ezit să mi-l spun și pe-al meu cu tot riscul de a nedreptăți. Dar ceea ce mi-a plăcut, mi-a plăcut foarte mult și sînt între anacronicii care nu pierd nici un prilej de entuziasm. Iar „turul” lui Al. Bocăneț m-a entuziasmat. Aici.

Din păcate exogza stilistică-mi scapă. Lipsse cuvîntul exact. Poezia o desfac în metafore dar metafora literară este și o metaforă T. V.? Lipsse termenii de specialitate corespondenți. Ba și mai mult: de cînd își dai termenii în folosință comună, estetica literară a devenit vulnerabilă; categoriile se mai potrivește? Așa că ce pot să exprim deocamdată este imprumutat. Și totuși: pantomima filmată, apropiată vederii din părți diferite, mixată ingenios și ajutată de muzică a fost un lucru independent: muzica ușoară lucrată portret, ca pictura, dar portret în mișcare și muzica ușoară trecută în grafie de dans a fost un lucru original; și dinamica alb-negru, ideea e veche, nou era ritmul și impresia de colaj: o galerie de tablouri abstracte. Ce e sigur s-a demonstrat: pe o scenă de teatru sau pe un ecran de cinematograful s-ar fi ajuns la alt rezultat. Nici mai slab, nici mai bun: altul. Se propune o formulă independentă, se propune un gen. Ce a izbutit trio-ul Anda Călugăreanu, Florian Pittis și Dan Tufaru a fost un succes condiționat exclusiv prin mijloace de exprimare T. V. Va veni timpul cînd vom căuta pentru televiziune actori „speciali” așa cum căutam pentru cinematograful Al. Bocăneț i-a găsit. Sau și-au găsit actorii regizorul, nu contează, contează că filiația s-a produs. Corespondența. Similitudinile de profesie. Similitudinile de spirit, singura garanție pentru „arta de colectiv”. Fîndcă despre artă e vorba, „sigur vorba de artă, termenul de specialitate lipsse dar emoția s-a împărtășit.

Sânziana POP

ARTE PLASTICE

Brîncușiana

Fiecare proaspăt început de an înseamnă o confruntare cu tine însuși. Reveni ceea ce ai făcut, te gîndești la ceea ce vei face. Vreme a promisiunilor și a speranțelor. A promisiunilor de a fi mai ferm față de tine însuși, a speranțelor de a nu te lăsa abătut de pe calea aleasă.

Substituindu-mă celor despre care încerc să scriu, fidel mie însumi, mă întorc la izvoare. Mi-e dor mai mult decît întotdeauna de Brîncuși cel împintit cu inimă și rădăcini cu tot la Tg. Jiu. E un dor de artă adevărată dar nu numai alții. E un prilej de răcoare a temerilor.

O situație de artă contrafictivă, în care hazardul materiei și golemul tehnicii ne invadează fără scrupule și menajamente își spune, oricum, cuvîntul. Lumea de mine ne pipăie cu monștrii ei nereușiți. Să ne fie dragi oare din această pricină? Să ne reînvoim la jii de multă vreme încercați, suportînd probele de foc stoc? Nu sînt ei ai noștri și în aceeași măsură ai viitorului? La oîrzi, la temelii îndeamnă orice încercare de zbor. Și mai e și această mult așteptată, primă însoare, prin faldurile căreia nevoia de puritate a formei se instalează în noi cu neobișnuită putere.

Dezvoltări ale memoriei. Eforturi tăcute ale imaginației. Dacă nu putem privi mai avem totuși cuvîntul la-nlemnă. Masa și Scamele, Poarta, Coloana se rotește în mine și-nchipuie Marea Triadă. Oricite interpretări se vor da, alăturate celor existente, niciodată nu vom reuși să epuizăm toate sensurile Triadei. Mașul de la Tg. Jiu ne va înșela mereu cu delicatețe.

Ne-am odihni, la începutul drumului, pe unul dintre scaune, cel mai retras și mai în umbră. Nu-i însă o împlietate? Cum poți să stai pe o clepsidră. Și încă ce fel de clepsidră: opacă, piatră curgînd în piatră, formă în formă fără mișcare, fără susur. Aici e doar tăcerea lipsei de timp sau al timpului însuși, nealterat, întreg și definitiv. Și-această masă nu-i la urma urmei, o piatră de moară? Depinde pentru ce fel de grîu însă, pentru ce fel de remișe. Dacă, în marea noastră înzărnă, vom cutreiera cosmosul și de pe una din planete, cea mai ușoară și aburoasă, gîndind plîndă din care se hrănesc zeii, le vom aduce și pe pămînt, singura piatră în stare să le macine fără durere, pentru noi, muritorii de rînd, o vom găsi doar lîngă apele Jiului. Poartă ciudată apoi, fără înăuntru, fără înafară, cum ești obișnuit cu orice ușă, tu însuși în ramă de aer. Arc de triumf al dorințelor de perfecție, în defla îngustă, împreunînd ordinea cu oraul, locul unde oamenii sînt aproape un fel de altul și se pot recunoaște. Și sus, pentru inițiatii. Coloana înfîntă, un singur lăstar parcă din rădăcina de salcîm, unicul ales

după ce tăieturile repetate au îndepărtat prisosul, cum își aleg și cresc tîrîni din lemn încă viu oia cărușei. Adine în pămînt, o altă Masă a Tăcerii, umilă și necunoscută, fine în echilibrul Coloana. Imensă lacrimă de metal a pămîntului, rotunjime străveche, purtîndu-se și pe noi, ace de cadran solar mai mărunte, imprăștiată de mișcare.

Mereu descrisă, natura sadoveniană, în fraza celorlora cuvinte aproape, este vesnic alta. Triada lui Brîncuși e împietrită cu o nezduricarea la care cuvintele nici nu însoțesc. Și totuși este alta mereu. Este deajuns să zăriești pe prund Jiul într-un anume fel și Masa ne ispiteste către o nouă asociație. Destul să tremure frunzișul mișgînt de aripă de pasăre și Poarta se boltește altfel. Destul în mîni să cadă soarele într-un anume unghi și Coloana se-apropie sau se depărtează. Sentimente mereu noi pe o idee de statornicie.

Grigore HAGIU

Ilie CONSTANTIN

Arta și fotbalul

„Portarul se teme de lovitura de pedeapsă”

Jocul cu balonul rotund, sportul marilor, nu este o descoperire modernă. El avea, la indieni din Mexic, un sens cultural. Balonul simboliza sfera soarelui; a-l împinge, a-l trimite înainte, „a urmări mingea”, cum spunem cu neglijență, dar din instinct, înseamnă a veghea ca soarele să nu coboare. „Facem ca mingea să se miște pe teci de kilometri. La fel cum vrem să dobindim victoria, trebuie să asigurăm o neîntreruptă mișcare a „obiectului”. Jucătorul îl ajută pe zeii binefăcători, el menține în mers cosmosul, soarele, evitînd astfel haosul.”

Aceste cuvinte sînt ale lui Gerhard Nebel și fac parte dintr-un eseu intuitiv asupra jocului cu balonul rotund. Acest sport lubit de mari mulțimi de oameni incită la pariuri; poți pierde suma mici și câștiga premii considerabile. Ca spectacol, fotbalul desparte, simbată și duminica, mulți tați de familii de familie lor; el așază resentimentele sau, ceea ce e mai puțin grav, permite triumfuri. Distracție populară, fotbalul a înregistrat victime printre jucători, el are morți și în publicul spectator...

„Portarul se teme de lovitura de pedeapsă”, astfel este intitulată cartea cea mai recentă a tînrului scriitor Peter Handke, în care autorul descrie, într-o viziune suprealistă, o situație psihologică. Dar numeroși pictori germani au adoptat și ei această temă de o stringentă actualitate. Toamna trecu-

tă, o vastă sală de expoziție a purtat denumirea FOTBAL. Un fotbal în stucă a peste douăzeci de artiști plastici, printre care precursorii temei, francezii Robert Delaunay și Nicolas de Staël, germanii Max Beckmann și Willi Baumeister.

Expoziția a fost organizată de Galeria particulară Dieter Brusberg, de la Hanovera, aflată fiind creat de pictorul Fritz Genkinger din Stuttgart. Genkinger, născut în 1934, este cel mai mare douăzeci creează figuri statice, heraldice, înscrise pe un „mare doctor-informă-de-mingie-roșie”. Aceste figuri sînt Atlas finind în spinare lumea, un om mai mare decît universul său.

Cea mai mare parte a pictorilor vîd astăzi cu un ochi foarte critic jocul de fotbal. Dieter Amus ne înfățișează un portar care, strîbt de povara mingei, pare minuscul; iar Bernard Schultze, un jucător care se dizolvă în, în stare de o totală dispersiune fizică, mai apucă să ridice brațele spre balonul rotund, ca spre Luna cucerită. Henri Rousseau, strămoșul tuturor naivilor, văzuse într-o manieră foarte ciudată un meci de fotbal; jucătorii, îmbrăcați în tricourile lor, se zvrcoleau ca niște viermi înaintea unei bucuți de lemn putred.

Tema „sportului în artă” a cunoscut o înflorire în anii douăzeci ai secolului nostru. „Sportivul” intruchipa atunci însăși ideea bărbăției. George Grosz a făcut portretul boxerului Max Schmeidler, dar cîți artiști n-au practicat sportul. Erwin Piscator, regizorul revoluționar, le prescria actorilor săi, în afara studierii textului, o cursă de fond zilnică...

Cu descoperirea omului prin artă, tema antică reînvia, veche și nouă ca lumea.

IN LOC DE CRONICĂ SPORTIVĂ

pictor pe teme de fotbal. El constituie cel mai bun exemplu al renașterii „artei sacre” inspirată de jocul cu balonul rotund. Terenul este un paradis, paradisul de dinainte și de după căderea în păcat, cu un „dincolo” și un „dincoace”. Personajele, pe acest teren, se ridică și cad, plutesc și zboară, și mai ales: joacă. Terenul de joc este copilăria, este tinerețea. Fritz Genkinger aparține tradiției lui Otto Meyer-Amden și a lui Max Ackermann. Meyer-Amden a pictat un jucător transparent, arătînd mărul înghițit de acesta, „făcut una cu el”. Ackermann în anii

revista străină

● **L'ALBANIE NOUVELLE** — La pagina destinată literaturii reînviim numele scriitorului albanez Ismail Kadare, al cărui surprinzător roman „Generalul armatei moarte” s-a bucurat de elogii generale și critici francezi (reamintim articolul din „La Quinzaine” menționat anul trecut în rubrica noastră). Ismail Kadare a scos o nouă carte „Citadela” care se bucură de același succes. Alte lucrări de proză albaneză pe 1970: „Din nou în picioare”, de Dhimitër Xhuvani, „Decembrie agitat”, de Fatos Arapi, „Comisarul Memo” de Dritero Agolli, „O naștere grea” de Elena Kadare, primul roman albanez scris de o femeie.

● **HEBDOMASARUL POLONEZ** care apare în limba franceză prezintă un medallion Jerzy Putrament însoțit de un montaj de fotografii care ni-l înfățișează pe scriitorul polonez în diverse ipostaze ale existenței sale, printre care și aceea, mai puțin cunoscută, de pescar amator și de laureat al revistei turistice Swiatowid, premiul decernat de animatorii sportului și turismului din tara prietenă.

● **Shirley MacLaine**, binecunoscută actriță și dansatoare americană, apare pe piața literară cu un roman original de mare succes intitulat „Don't Fall Off The Mountain” (Să nu cazi de pe munte). „E o carte plină de curaj și de farmec”, afirmă New-York Times.

● **LA QUINZAINE LITTÉRAIRE** (16—31 dec. 1970). Pe un spațiu larg, de opt pagini, sînt recenzate „cele mai bune cărți de artă ale anului 1970”: Pictura murală romană de Otto Demus, Tezaurul artei Vedicăului de Oreste Ferrari, Grecia helenistică de J. Charbonneau, R. Maris și Fr. Vleliard, Roma 1630 de Yves Bonnefoy, Japonia de Tomoya Masuda și alții.

● **LE FIGARO LITTÉRAIRE** (14—20 dec. 1970). La Comedia Franceză se joacă cu succes piesa lui Strindberg, *Vizita în Raymona (Roulette)*, prilej pentru cronicar de a aminti istoria reprezentării acestei piese în Franța: „Vizita trebuie să se joace la 2 iunie 1928 la teatru Alfred Jarry fondat de Artaud, Roger Vitrac și Robert Aron. André Breton și prietenii săi au întrerupt reprezentația în mod violent și piesa n-a putut fi jucată decît o singură dată, la 9 iunie, sub protecția poliției. Ea n-a mai fost redată în Franța pentru căreia reprezentația în aprilie 1964 la Theatre de Poche...”

● **A apărut volumul al doilea (850 pagini, 3.500 fotografii)** al Enciclopediei cinematografului de Roger Bousson. Printre proiectele de viitor ale autorului: al treilea volum al Enciclopediei, un Dicționar de sinonime, un roman (Amintirile lui Jefferson Smaller) și două filme.

● **Premiul Halperin** — Kaminsky decernat de un jurii din care au făcut parte, printre alții, Marcel Brion, Roger Caillois și Paul Valat, a fost atribuit Berthei Lacombe pentru traducerea din spaniolă a romanului lui Torcuato Lucas de Tena, *Un Enfant à la belle étoile*.

● **LES NOUVELLES LITTÉRAIRES** (17 dec. 1970). Pentru a doua oară pe scena Olympiei, Caterina Valente pare să nu fi înfrunit nici de data aceasta sufragiile publicului francez. Deși recunoaște că „tot ce face ea e remarcabil... perfect, întotdeauna absolut perfect”, Jacques Tournier nu și poate reține mulțimii comparîndu-și cu eroina ultimului roman a lui Lawrence Durrell, o femeie-robot.

● **Au fost decernate Premiile naționale ale Franței**. Elita literaturii cinematografului de Roger Bousson, pictorului Maurice Genevoix, coregrafului Maurice Béjart, pictorului Maurice Estève și actorului Jean Dasté.

● **La Editura Violetay a apărut Istoria Academiei Franceze**, vizit de secretarul actual al Comisiei, Danièle Oster, pentru a scoate în evidență rolul lui Maurice Genevoix al cărui titlu general este *Présidence de la France*. Această colecție reunește 24 opere ale unor autori care au făcut parte din Academie, opere redactate cu prefața unuia din succesori lor. Astfel sînt: *Le Roman bourgeois de Furetiere* (prefața Andrei Chamson), *Six Nombres de Florian* (prefața Andrei Chamson), *La Clef des champs de Eugen Iabiche* (prefața René Clair) etc.

u. v. z.

MUZICA

Variațiuni

pe tema Bicentenerului

Beethoven este un perpetuu sîrbătorit. Este sîrbătorit de cite ori se mai naște o lucrare ce, într-un fel sau altul, pornește de la acele generale principii pe care Titanul le-a scos la lumină, le-a făcut palpabile. Și nu există lucrare muzicală bună care să nu aibă în comun acest fond principal. Oricît de ciudat ar părea, o primă auzită de Xenakis este tot un omagiu lui Beethoven. Principiile de bază, altfel de magistral înglobate în țesătura muzicală a maestrului, sînt imperisabile pentru că au ajuns la acea generalizare în fața căreia timpul și modelele nepunctinoase. Aceste, să le spunem, legi, tot atît de perene ca oricare din legile naturii nu sînt aplicate conștient de creator. Ele sînt de talent, măestrie, geniu. Cu atît mai puțin nu sînt sesizate conștient de auditor, dar ele stau în neapțințioase. Aceste, să le spunem, legi, tot atît de perene ca oricare din legile naturii nu sînt aplicate conștient de creator. Ele sînt de talent, măestrie, geniu. Cu atît mai puțin nu sînt sesizate conștient de auditor, dar ele stau în neapțințioase.

Beethoven este un perpetuu sîrbătorit. Este sîrbătorit de cite ori se mai naște o lucrare ce, într-un fel sau altul, pornește de la acele generale principii pe care Titanul le-a scos la lumină, le-a făcut palpabile. Și nu există lucrare muzicală bună care să nu aibă în comun acest fond principal. Oricît de ciudat ar părea, o primă auzită de Xenakis este tot un omagiu lui Beethoven. Principiile de bază, altfel de magistral înglobate în țesătura muzicală a maestrului, sînt imperisabile pentru că au ajuns la acea generalizare în fața căreia timpul și modelele nepunctinoase. Aceste, să le spunem, legi, tot atît de perene ca oricare din legile naturii nu sînt aplicate conștient de creator. Ele sînt de talent, măestrie, geniu. Cu atît mai puțin nu sînt sesizate conștient de auditor, dar ele stau în neapțințioase.

Beethoven este un perpetuu sîrbătorit. Este sîrbătorit de cite ori se mai naște o lucrare ce, într-un fel sau altul, pornește de la acele generale principii pe care Titanul le-a scos la lumină, le-a făcut palpabile. Și nu există lucrare muzicală bună care să nu aibă în comun acest fond principal. Oricît de ciudat ar părea, o primă auzită de Xenakis este tot un omagiu lui Beethoven. Principiile de bază, altfel de magistral înglobate în țesătura muzicală a maestrului, sînt imperisabile pentru că au ajuns la acea generalizare în fața căreia timpul și modelele nepunctinoase. Aceste, să le spunem, legi, tot atît de perene ca oricare din legile naturii nu sînt aplicate conștient de creator. Ele sînt de talent, măestrie, geniu. Cu atît mai puțin nu sînt sesizate conștient de auditor, dar ele stau în neapțințioase.

Beethoven este un perpetuu sîrbătorit. Este sîrbătorit de cite ori se mai naște o lucrare ce, într-un fel sau altul, pornește de la acele generale principii pe care Titanul le-a scos la lumină, le-a făcut palpabile. Și nu există lucrare muzicală bună care să nu aibă în comun acest fond principal. Oricît de ciudat ar părea, o primă auzită de Xenakis este tot un omagiu lui Beethoven. Principiile de bază, altfel de magistral înglobate în țesătura muzicală a maestrului, sînt imperisabile pentru că au ajuns la acea generalizare în fața căreia timpul și modelele nepunctinoase. Aceste, să le spunem, legi, tot atît de perene ca oricare din legile naturii nu sînt aplicate conștient de creator. Ele sînt de talent, măestrie, geniu. Cu atît mai puțin nu sînt sesizate conștient de auditor, dar ele stau în neapțințioase.

Costin CAZABAN

ILUSTRĂȚIILE DIN PĂRINILE 6-7, PRECUM ȘI ARTICOLUL ARTA ȘI FOTBALUL, SEMNAT DE DIETER HOFFMAN ȘI PUBLICAT LA RUBRICA NOĂSTRĂ DE SPORT, SÎNT REPRODUSE DIN REVISTA „SCALA”, — IANUARIE 1971.

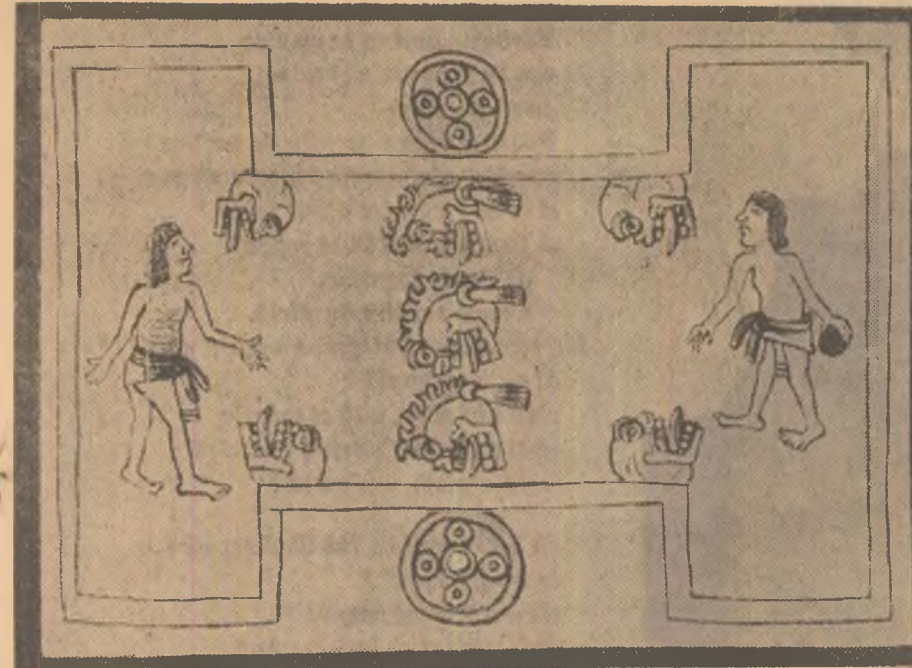
În țara cupolelor albastre

PORTAR
ZBURĂTOR
(Jucătorul Icar sau Jucătorul Inger)
Tablou de FRITZ GENKINGER

Tablou combinat de BERNARD SCHULTZE

INCEPUTURILE FOTBALULUI după „Codex Maglabecchiano”, Mexic, Intre 1562—1601. Demoni spectatori.

Cinci ore de zbor continuu și trei ore de decolaj al fusului orar despart orașul Taškent, capitala Uzbekistanului, de Moscova.

Zburăm deasupra unui țărâș halucinant, de planetă pustie spre orizontul căreia coboară un soare inclement, imens ochi cosmic care rămâne mereu deschis dincolo de puterea privirii noastre. Sintem acum înăuntrul unei sfere colorate dedesupt în roșu-brun, deasupra în albastru-opac; ecuatorul arată că emisferile nu se înșurubează bine una într-alta, un abur lăptos, o rană prost cicatrizată semnaleză împreunarea nefirească a cerului cu pământul. Abia cind aterizăm la Taškent, regăsim sfera transparentă în care ne rostogolim imperceptibil împreună cu planeta noastră, dar deasupra ard alte stele. Sintem în Asia. Un pământ altfel colorat, altfel structurat, un pământ încărcat de o istorie milenară, ciudată pentru un european, căci am avut și noi războaiele, cruceladele și fanatismele noastre, dar totul într-o proporție măsurabilă, într-o lume conștientă de limitele ei umane și geografice.

Pământul. O zonă de pustiu, mai mare sau mai mică, desparte un oraș de altul. (Și între orașe e un decolaj de ore al fusului orar). Culoarea solului are nuanțe fanteziste, conștiințos înregistrate de toponimie: pustiul Karakum adică „Nisipurile negre”, pustiul Kizilkum adică „Nisipurile roșii”. Împrejurul Buharei, cimpul are o culoare gri-verzucă, ca pielea elefantului, deși aici nu trăiesc decât animale încăpăținate și răbdătoare ca măgarii, cămilele și oile care dau prețioasa blană karakii. Ieșim din oraș pe o șosea asfaltată care se îndreaptă eroic spre desert. În depărtare se văd urmele taberei lui Alexandru Macedon care s-a oprit în fața Buharei, înspăimântat de o epidemie. De jur împrejur stau risipite false coline, enigmatice gorgane în care zac morminte străvechi sau orașe vîi înghițite de nisip. Nisipul, lipsa de apă și molimele pe care soarele torid le răscolește și le aruncă în luptă ca pe niște invizibile fantome, sint armele acestei naturi neîmblinzite cu care se măsoară de milenii puterea omului fără să o poată deplin umaniza. Treceam pe lângă sovozhurile risipite în jurul orașului, întovărășiți de o boare albă, care țeveste marginile șoselei ca spuma unei mări fantastice. Recolta incredibilă de bumbac din anul acesta, care a ridicat munții artificiali de vată, a lăsat la marginea drumului aceste șuvițe albe, mariorile trecerii triumfale spre neîncăpătoare depozite. Bumbacul bogăției Uzbekistanului este o materie primă deosebit pentru industria textilă și pentru cea chimică și alimentară. Nici nu bănuim resursele variate ale acestei capsule care eliberează o scamă moale și fadă. Și bumbacul lubeste solul fierbinte și vesnic însetat al Uzbekistanului, avansînd treptat, odată cu firele de apă drenate, spre inima pustiului. Lupta pentru recuperarea deșertului nu are încă sfîrșit. Un pământ vast, încă virgin, închizînd bogății uriașe în subsol (petrol, gaze naturale, felurite mineruri), oferind un cîmp infinit de cultură celor ce vor să aducă apa, se întinde înaintea noastră. Făgăduindu-ne, ispită și ostilitate. Natura nu a căpătat încă aici înfățișarea ei de grădiniță cu care sintem obișnuți în mica noastră Europă.

Lăsînd în urmă sovozhurile cu canalele lor, intrăm într-o zonă de pustiu. Șoseaua înaintea noastră, în timp ce pale perife de nisip îi deverează marginile, — nisipul care nu e altceva decît praf și pulbere, nisipul, simbol al fragilității și zădărniciilor. Mergem în căutarea unei așezări de nomazi, care trăiesc în iurte și și schimbă locul după fantezia turmei de cămile, în timp ce copiii lor învață în universitățile din Buhara, Samarkand sau Taškent. Dar ca să atingem acest punct problematic ar trebui să pășim drumul asfaltat și să urmărim șuvița, abia trasată, a unui drum primitiv care șerpuieste capricios și nesigur, pierzîndu-se înainte de orizont în nisip. „Totul sfîrșește aici în nisip. E un drum de cămile. Automobilul se întoarce înapoi. Nu putem risca o canoa, sintem totuși în desert, deși o vegetație puioasă, un fel de tufe pitice acoperă întinderea acesea nemărginită, înălțînd nisipurile, ceea ce înscamnă că avem de-a face cu un semi-deșert. Se spune că, primăvara, aceste tufe, acum uscate, înfloresc. Deșertul înfloresce și exală un miros pătrunzător de liliac. Dar nu e primăvară. Deși la Buhara sint 22 de grade, e iarnă. Decembrie. Aici în pustiu, soarele strălucește pe un cer fără nori, dar un vînt uscat în care sună o grindină nevăzută de nisip, ne face să simțim în surdina, puterea grozavă a pământului nelocuit. La Miază-Noapte și la Miază-Zi, la Răsărit și la Apus, același orizont vid. De jur împrejur aceleași tufe pipernice și uscate, peste care viscoleşte nisipul purtat de vînt. În mijlocul acestei singurătăți cufundată în sine, trei oameni și un automobil vechi. Ce căutam noi aici, ce măsoară această uriașă clepsidră sub cerul fără nori? Dacă am avut noi înșine un scop, el a dispărut; sintem trei oameni rătăciți pe o planetă, undeva în univers.

Ambițiile. La Samarkand, în inima orașului, sint implantate ruinele unei construcții care, prin

amplarea ei, trebuia să întrecă toate monumentele cunoscute ale secolului al paisprezecelea. Desfigurată de o soartă îngrată, această construcție de care se leagă numele unei femei, Bibi-Hanim, e cel mai patetic document al acestui pămînt. Bibi-Hanim (Hanim înseamnă Doamnă sau poate, Domniță) era soția, vreau să spun una dintre soțiile nenumerate ale lui Timur Lenk sau Tamerlan, dar se pare, soția preferată. Bibi-Hanim dispunea de bogății nenumerate și de aur, mult aur, — căci în această țară riurile se numesc zarașan adică „purtătoare de aur” — și a voit să dea acestor bogății o utilizare nobilă ca o dovadă a dragostei ce o purta soțului său. În lipsa lui Timur, plecat într-unul din nesfîrșitele lui războaie, s-a grăbit să înalțe această construcție, moscheie și medresă (școală religioasă) în același timp, concepută după un plan grandios, care prevedea o vastă cupolă susținută de peste o sută de coloane și care trebuia să fie realizată într-un timp record. Arhitectul, care lucra după indicațiile directe ale Domniței, s-a îndrăgostit de frumoasa și înțeleptă și a început să depună mai puțin zel în consolidarea acestui monument al dragostei și fidelității conjugale. Silit totuși de intransigența devotatei soții a lui Timur, a dus la bun sfîrșit lucrul, după care,

Note de drum de GEORGETA HORODINCA

spune legenda, s-a precipitat din înălțimea unui turn, căutînd alinare în brațele morții. Dar o versiune apocriafă susține că sfîrșitul arhitectului a fost mai puțin eroic. El ar mai fi trăit mulți ani după aceea, dar încofnito, ascuns de furia și gelozia lui Timur, care nu obișnuia să ierte asemenea slăbiciuni. Poate că arhitectul nu și-a făcut în mod conștiințos datoria, poate că timpul scurt în care s-a ridicat construcția nu a permis constructorilor să ia toate măsurile necesare pentru a o consolida, poate că într-adevăr gelozia lui Timur care nu vedea în acest dar dragostea ci ispita și, poate, trădarea, a lăsat-o fără îngrijire, poate că preoții musulmani detestînd această moscheie înălțată de o femeie au lăsat-o să se prăgănească, poate că înșiși imaginația delirantă a Domniței Bibi a inspirat suzbrenția clădirii, poate că toate aceste motive au contribuit împreună la eşecul celei mai ambițioase zidiri din Asia Centrală, în orice caz, legenda spune că nu era bine terminată cînd a început să se dărîme. Arcul colosal al acestei medrese, turnurile ei gigantice au astăzi o față desfigurată dar patetică, mărturisesc grandioarea pe care trebuiau să o reprezinte și neputința de a sluji o ambiție atît de nemăsurată. Bibi-Hanim, moartă de șase secole, supraviețuiește însă datorită acestui eşec grandios, care arată cît de puțin cunoșteau limite oamenii acestui pămînt și cît de mult își măsurau forțele cu nemărginirea. Mausoleele au aici o măreție stranie. Palate, reședințe princiare, locuințe de oameni vii nu s-au păstrat. Buhara e cea ce se cheamă un oraș-muzeu deoarece casele mici, cu acoperișul perfect plat pentru a sluji ca terasă în nopțile de vară, case bine închise spre stradă și cu toată vialitatea încă străzi și cartiere întregi. Cu toate vechimile lor, asemenea magazinelor și zone comerciale a orașului cu micile magazine și cupolele difterelor bresle dau numai o imagine incompletă a vieții de odinioară. Imagine cotidiană, imediată, fără dimensiuni metafizice pentru că oamenii simpli construiesc pentru nevoile lor, conducătorii pentru ambițiile lor. Aceste ambiții se văd aici numai în mausolee, semn că proprietarii lor se măsurau numai cu Dumnezeu. Palatul lui Tamerlan nu se cunoaște, nici nu avea nevoie de palat probabil, viața lui fiind o perpetuă expediție, singura lui reședință cunoscută este aceea întru eternitate, sub cupola albastră, fastuos împodobită în interior cu aur și ceramică în culori. Oamenii aceștia aveau mereu în față absolutul, eternitatea, își măsurau puterile stimulați de stepele vaste, fără obstacole, fără margini, cu cerul, cu Dumnezeu, cu universul întreg. Lumea i se părea prea mică lui Timur pentru dîo împărății. În cer era un singur Dumnezeu, pe pămînt trebuia să fie la fel, un singur conducător. Mausoleele din Samarkand sint o mărturie a acestei indescriptibile ambiții prelungită dincolo de limitele vieții omenești.

Istoria acestor înșurubări este de aceea istoria unor mari imperii sau istoria luptelor pentru cucerirea imperiilor. În secolul al treisprezecelea, epoca lui Gingis-Han, flagelul umanității, imperiul mongol se întindea de la Marea Caspi-

că la Oceanul Pacific, instinctul ostil al populațiilor nomade împotriva civilizațiilor sedentare atîngînd astfel apogeul dominației sale. Împotriva urmașilor lui Gingis-Han își a revanșa Timur cel Șchiop, născut lângă Samarkand, dintr-o familie de nobili turci. Timur, în expedițiile sale războinice, adăugă fanatismul musulman, cruzimilor mongole. Dar ar fi greu de explicat atacul lui împotriva lui Baiazid Fulgerul, care era musulman ca și el, prin misiune religioasă. Nu religia lui Baiazid îi supără pe Timur ci, cu siguranță, imperiul acestuia nu-l lăsa să doarmă. Nu putea suporta în jurul său o altă putere, dovadă că toate expedițiile sale nu urmăreau propriu-zis cucerirea noilor teritorii cît distrugerea puterii dominante, după care Timur se retrăgea lăsînd totul într-o stare informă, de perfectă dezorganizare. Dacă discrepanța dintre ambițiile și limitele sale îl împiedica pe Timur să fie un conducător unic, tot ea îl opra să-și suporte soarta cu resemnare. Dar, după cum se știe, popoarele își răspund unele altora peste spații și timp, și istoria, ca un seismograf sensibil, resimte cutremure petrecute la mari depărtații. Baiazid, invins de Mircea cel Bătrîn la Rovine a murit de supărare, ca prizonier al lui Timur Lenk, dînd astfel răgaz Principatelor dunărene să se așeze mai bine. Evenimente petrecute în adîncul Asiei s-au răsfîrțat pînă la noi și între Eminescu și Timur cel Șchiop se întind fire nevăzute dar nu mai puțin reale, istoria omenirii, fiind pînă la urmă, din cele mai vechi timpuri, un tot precum este și astăzi în fața pericolului comun al distrugerii atomice.

Mongoli, turci, uzbeki (nume sub care s-a făcut cunoscut o ramură a mongolilor) au cunoscut o istorie agitată pe aceste meleaguri ale Asiei Centrale, sollicitată de extreme, deslănțînd expediții fantastice, cavalcade desfășurate pe spații continentale, dezastre fabuloase, incendii, masacre, piramide de capete tăiate. Uneori un spirit mediativ, iubitor de artă și știință, răsărea în acest peisaj apocaliptic, de flăcări și fum. E Ulug-Bek, nepotul lui Tamerlan, mare astronom care în vîlmășagul acestor popoare purtate de destînlul lor impetuose se oprește să măsoare timpul, cu precizie, timpul acesta nemărginit al Asiei, înșelîndu-se față de actuala măsurătoare, numai cu un minut și două secunde. Observatorul lui celebru, construit pe o colină în afara orașului, domina majestuos împrejurimile Samarkandului, regiune binecuvîntată de natură, variată ca relieful și bogată în apă. Dar un raid al uzbekilor pustiește Samarkandul și distruge galeria de tablouri pictate de Ulug-Bek. El însuși moare execat, ca prizonier al propriului său fiu, după ce predase astronomia și științele umaniste supușilor săi, în școala care-i poartă numele și pe care el însuși a înălțat-o. În fața ei, a fost ridicată mai tîrziu, în secolul al șaisprezecelea o alta, numită a Leilor de Aur (Sir Dor) și apoi, în secolul al șaptesprezecelea, o treia, Tilla Kari, și-a luat locul în acest ansamblu care se numește Reghistan, adică forul spiritual al orașului.

Samarkand-ul cu cupolele de un inimitabil albastru, cu decorațiile de ceramică, maiolică și teracotă colorată, Samarkandul care a sărbătorit recent 2000 de ani de la întemeiere (din gresăle căci documente descoperite de curînd atestă o vechime de peste trei mii de ani) Samarkandul, orașul frumuseților de basm oriental este expresia cea mai adecvată a unei istorii hiperbolice, care se desfășoară într-un spațiu fără frontiere și într-un timp unit cu eternitatea prin morminte, biserică și școli. Și totuși, dacă faci abstracție de zidurile patetice ale lui Bibi-Hanim și de mausoleul Marelui Emir (Gur-Emir) care a fost Tamerlan, aceeași viață pe care o numim modernă și care înseamnă produse industriale de mare serie, canalizare și automobil, o înfîlnești și în aceste regiuni înconjurate de pustii și comunicînd cu restul lumii prin curse de avion. Ce efort uriaș a trebuit să se desfășoare de la ceramica splendidă a mausoleelor la modesta plăcuță care stă astăzi, încă destul de strîmb, pe pereții camerelor de baie din hotelurile Taškentului sau Samarkandului! Pentru noi aceste țenuturi sint exotice dacă nu de-a dreptul legendare. În piață, ca să cumperi roșii, te adresezi unui bătrîn oriental cu turban alb, care se fîncege cu o eșarfă peste antierul fără nasturi și care mai călătorește încă pe spinarea unui măgar. Dar asemenea imagini de miniatură persană se pierd în forțutul unui oraș cenușiu, fără specific cu o arhitectură mai mult sau mai puțin internațională, aceeași astăzi în Europa, America și Asia, oraș cu aceleași legi și probleme de circulație, cu autobuze care întîrzie, cu restaurante prea pline, cu stadioane neîncăpătoare, cu monumente ale eroilor necunoscuți, căzuți în cel de-al doilea război mondial.

Pe încetul lumea se uniformizează, semănăm mai bine unii cu alții și, poate, vom înceta odată să ne urim și să ne ucidem unii pe alții.

Istoria culturii noastre a înscris la loc de frunte numele lui Nicolae Iorga, intelectual erudit, omul zecilor de mii de cărți citite și autorul celor 1250 de cărți și 2500 de articole. În patrimoniul civilizației românești este poate cea mai complexă personalitate care aparține egală măsură și culturii universale. În cei șaiszecișnouă de ani de viață, a lăsat posterității o operă de mari proporții înalte, așa cum recunoaște. A. D. Xenopol, „...te întrebă cu înmăsurare, cum a putut un creier să conceapă atîtea lucruri și o mină să le scrie”. Să evoci o personalitate care o vastă și complexă activitate, să analizezi o operă de asemenea învîntură, în cîteva zile, este o încercare sortită eșecului de la început. Tot ce ne-am propus acum se reduce numai la sublinierea activității prin care, savantul de renume mondial Nicolae Iorga, a precizat locul pe care-l ocupă cultura și civilizația românească.

Pregetirea sa multilaterală, adîncimea și umanismul profund al preocupărilor sale, vastia sa cultură și asea izvoarele în istoria patriei. De-a lungul întregii sale activități marea noastră cărturar nu s-a ocupat propriu-zis de istoria națională și universală, lucrările sale relevă de fapt istoria generală a civilizației și culturii noastre. Încă de la sfîrșitul secolului trecut Iorga începe să publice studii și articole cu teme literare, istorice, geografice și folclorice.

Azi cînd citim numai culegerile de articole și studii intitulate Oameni care au fost, Studii literare și Pagini alse înțelegem că autorul a avut o sferă de activitate complexă cunosînd amănunțit istoria științei și a literaturii, a învățămîntului, asociațiilor și instituțiilor culturale. Folosînd amănunțit numai la ilustrarea elementelor esențiale autorul a realizat de fapt scurte lucrări de sinteză conținînd prin cîteva linii, într-o limbă nefericită, oameni și fapte în diferite timpuri. Viața personalităților prominentă, ale culturii noastre, a fost asamblată organic la aspectele de orice natură pe care societatea le are într-o anumită perioadă istorică.

Cunoscînd ca nimeni altul trecutul nostru de luptă și creație, Iorga a înțeles că civilizația presupune tot ce a făcut poporul în folosul umanității. Pornind de la această convingere nezdruccinată, publică 31 de volume intitulate Studii și documente cu privire la istoria românilor, lucrare de bază de la care a plecat de fapt în cunoașterea detaliată a istoriei naționale.

Trăind în epoca unor adînci frămîntări sociale, politice și culturale, cînd fiecare popor se afirmă tot mai clar pe arena civilizației, Iorga nefericită față de ideile înaintate ale progresului începe să se deduce cu perseverență istoria, studînd direct izvoarele. Mereu activ și stimulat de optimismul ce-l caracteriza publică neobosit monografiile de sinteză consacrate meșteșugarilor, industriștilor și comerțului, armatei, bisericii, învățămîntului, presei, literaturii și artei. Fără să-l preocupe domniile, în opera sa de impresionantă erudi-

NICOLAE IORGA istoric al culturii și civilizației românești

țle a scos în evidență fenomene economice, sociale, politice și culturale din societatea românească. Urmărind unii proces istoric care s-a desfășurat pe teritoriul țării noastre l-a integrat firesc în mersul istoriei universale și indoeuropene a celui din sud-estul Europei. Dacă cercetăm monografia dedicată numai istoriei comerțului românesc înțelegem că a conceput istoria României ca parte integrantă a istoriei universale iar negoțul și comerțul sint : „...nu numai un schimb de produse, dar în același timp și un schimb de cunoștințe, un fel de a uni între ele diferite națiuni”.

Pregetirea lui multilaterală, dublată de adîncimea și patriotismul profund al preocupărilor sale, l-au determinat să scoată la lumină indelețenții, datini și obiceiuri românești, mărturie grăitoare ale unei civilizații străvechi. Cu informația largă de care dispunea a strîns în trei volume un ciclu de conferințe numindu-le semnificativ : „Istoria românilor în chipuri și vreme”. Cînd autorul cînd le-a publicat a fost să dea o : „...istorie a românilor în alte două decii cele obișnuite”. Doriința mărturisită a fost să popularizeze progresul economic, politic și cultural al poporului nostru de-a lungul timpului. Prin-o expunere literară, captivantă și naturală a descris minunatele construcții medievale care, povestind fără grai istoria trecutului, ne înfățișează oamenii și fapte din vremuri îndepărtate. Știînd deopotrivă să convingă și să îndemne la meditație și-a însușit expunerile prin povestirea unor datini și obiceiuri de mult uitate. Așa bunăoară primirea oaspeților la curtea domnească și pregetirea sărbătorilor sint un bun prilej pentru autor să vorbească despre îmbrăcămînte, locuințe, obiecte de uz casnic, arme și unele strămoșii. Vocația de istoric și povestitor se deduce din înșirarea captivă a lucrărilor — Meșteșugul de pictură și sculptură în trecutul românesc sau Bani și măsuri — prezentate cu o tonalitate evocatoare care vorbește de la sine.

Poate nimeni în România nu a publicat, ca Iorga, atîtea izvoare istorice interne și externe de o varietate copleșitoare : înscrisuri și corespondențe, texte literare și relații ale căldătorilor străini, toate deopotrivă de interesante.

Prin hotărîrea sa fermă de a pune în valoare întreaga noastră civilizație, puțin cunoscută atunci, urmărea să con-

solideze la contemporanii săi convingerea că românii au posibilități creatoare și în același timp să înfirme părerea falsă potrivit căreia civilizația noastră ar fi început în secolul al XIX-lea sub influența culturii occidentale. Acest efort constant, alimentat admirabil de vastele sale cunoștințe are ca rod Istoria românilor prin călătorii, lucrare publicată în patru volume. Avînd forma unui om de știință care a răscolit neobosit arhive și bibliotecă din țară și străinătate, Nicolae Iorga a ridicat la un nivel științific, prin această lucrare, tradiția cronicească. Dacă citim orice pagină din descrierile călătoriilor ne minunăm de bogata documentare îmbrăcată într-un stil atractiv, bogat și variat. A realizat aici o operă de istorie națională „povestită” de călătorii francezi, englezi, sirieni, germani, ruși ș.a. Citind descrierile călătoriilor sintem captivați de evenimentele politice predate grație și de descrierea mijloacelor de transportare de circulație, alături de obligativele mari ale popoarelor față de puterea suzerană și de luxul curților boierești în care munceau oameni în zdrăne. Riguros documentat scriitorul minunește cu măiestrie expresia simplă cu fraza avîntată, uneori chiar cloocitoare. Dacă ar fi să sintetizăm ideea dominantă din această lucrare am reduce întregul conținut la încercarea de a reda adevărata semnificație a civilizației românești. Ceea ce se desprinde evident din conținut este dezvoltarea paralelă și progresivă a celor trei țări surori.

Serierile lui Nicolae Iorga au avut un larg ecou în conștiința publică a vremii. Istoric prin formație aproape că nu a lăsat documentu din Istoria patriei necercetat. De la monografiile de instituții, domni și epoci în amurgul vieții trece la redactarea unei ample sinteze a istoriei poporului român, publicată în 10 volume. Mai mult ca în oricare din scrierile sale, în această lucrare istoricului nostru a avut prilejul să arate că : „...există o singură dezvoltare, și toate manifestările de viață se prind într-însă, aparînd fiecare la locul ei, hotărît de sensul acelei mișcări, de momentul ivirii faptelor și situațiilor, și avînd fiecare spațiul pe care-l cere însemnătatea reprezentativă sau însemnătatea activă a acelor fapte și situații”. Sinteza este în adevăratul sens al cuvîntului o lucrare de erudiție în care s-a dăruit armonios modul de viață al românilor, aspirațiile și luptele lor pentru libertate și progres de-a lungul veacurilor.

Din intensa activitate de cinci decenii a lui Nicolae Iorga nu putem omite interesul pe care l-a acordat integrării istoriei naționale în cadrul istoriei universale, punctura precisă a contribuției românești la formarea și dezvoltarea civilizației universale. Conștient de faptul că erau puțin cunoscute și peste hotare atît trecutul cît și creațiile poporului român, a jalonat prin conferințe și comunicări, ținute în străinătate, prin studii și monografii publicate în diferite limbi, cele mai reprezentative momente din istoria națională. Mereu preocupat de necesitatea afirmării patriei sale, N. Iorga colaborează la publicarea de prestigiu european, participă la intructura internațională.

Desigur că din activitatea lui Iorga ca mesager al culturii românești ne putem îndrăzni să ne oprim tot asupra lucrărilor de sinteză care îmbrățișează în linii generale întreaga viață a poporului român. Prima sinteză a istoriei noastre, publicată de Nicolae Iorga în străinătate, s-a tipărit în Germania și a fost apreciată de istoricii străini ca operă excepțională. Într-adevăr din conștiința ei emană viața obidită a poporului care, în condiții grele față de alte popoare, a adus opere nemuritoare la tezaurul civilizației universale. Sincer în redarea faptelor a demonstrat convingător că pe baza unei documentații temeinice parcurgînd istoria culturii, adevăratul intelectual poate cunoaște și înțelege adevărata istorie a poporului.

Orașe studiu scris de Iorga exprima un gând luminos și un sentiment fierbinte pentru popor și patrie. Redescoperînd trecutul eroic de vitezească luptă, el caută să informeze străinătatea, să citească românii de pretutindeni că în țara noastră din cele mai vechi timpuri pînă azi oamenii s-au străduiți mereu pentru prosperitatea învingînd vicisitudinile istoriei. Plecînd de la concepția că istoria universală și istoria națională nu se deosebesc, fiindcă viața unui popor este necontenit amestecată cu viețile celorlalte a publicat în limba franceză studii istorice dintre care amintim : Locul românilor în istoria universală și influențe străine asupra națiunii române. Unele dintre studiile sale au fost tipărite și în engleză, germană și italiană. Cunoscut, apreciat și stimulat l-a acordat înalta distincție de a fi doctor honoris causa al unor universități de renume internațional, membru al Academiei Române, membru și colaborator al unui mare număr de institute și societăți culturale de peste hotare.

Situidu-se pe culmea supremelor chemări, opera lui Nicolae Iorga s-a oprit din mers o dată cu cel care i-a dat viață dar lumina ei s-a aprins iarăși mai strălucitoare. Azi așa cum se exprima odinioară George Călinescu : „Nu este cîntec putînd să-și alegi domeniul oricînd de înalt și umbrînd din istoria românilor”. Cîntecul său stă conștați că N. Iorga a trecut pe acolo și a tratat tema în fundamentul ei”.

Prof. Paul GRIGORIU

carl sandburg

Poeme

Recoltă

Cind porumbul e rumen în septembrie,
O floare crește roșie lucind printre
tulpini
Și o mătase roșie se-ncolăcește prin
spicele bogate
Și măciulii înalte cresc deasupra
tuturora

și foșnesc
preeriilor
și vântului.

Ele sînt marile solitare
Căci nimeni vreodată nu le stringe
cu porumbul :

Le taie
le adună grămezi
și le ard.

Focul lor
luminează apusul în noiembrie

Zgirie-norii sînt mindri

Zgirie-norii sînt mindri.
Par să spună că ei au
cîntat și însușit
absolutul.

Și totuși nu sînt de condamnat,
nevinovați
ca oțelul mut și cel mai mut
beton al bastioanelor.
„Omul ne-a făcut”-murmură ei. „Sîntem
mindri cum numai omul este și
n-am aflat absolutul mai mult
ca el.”

Urma piciorului de pasăre

Urma piciorului de pasăre pe nisip
mi-a amintit chipul tău.
Am zis : „Ce din el ?”

Și cealaltă urmă singuratică de pasăre
pe nisip
mi-a amintit chipul tău iarăși.
Am zis : „E scris mai adînc decît
nisipul”.

Am văzut o aripă de pasăre incremenită
patruzeci de mii de ani în piatră
o aripă de pasăre amintindu-mi
piciorul tău, mina ta.

Juma-juma

Ce avem noi doi
de împărțit juma-juma
ca să mergem frați de cale mai departe ?
O Biblie, un pachet de cîrți ?
o fermă, o tîgaie ?
o poartă, sau treptele pe care ședem ?
Cum putem noi fi tovarăși
cînd tu vorbești englezește
eu vorbesc englezește
și tu nu mă-nțelegei niciodată
și eu nu te-nțelegeam niciodată ?

Visînd nebunește

Eram între nebuni primul
(Așa am visat.)
Și toți nebunii din lume
au fost virți în mine iar eu eram
cel mai grozav nebun din toți.

Alții erau nebuni doar dimineața
Sau seara sau sîmbetele
Sau în zile deoculte ca vineri și
treisprezece
Dar eu — eu eram nebun de șapte ori
pe săptămîină
Și cînd dormeam eram nebunul adormit
(Așa am visat.)

În anul cînd Carl Sandburg
împlinea 85 de ani, la 6 ianuarie
1967, îi apărea volumul „Honey
and Salt” (Miere și Sare), cel
din urmă pregătit de el însuși.
În același an Sandburg se stingea.

Cele 77 de poezii ale volumu-
lui îl descoperă contemporanilor
pe același mare liric, pasionat,
„veșnicul căutător” de răspun-
sur la marile întrebări ale uma-
nității: ce este dragostea, des-
pățirea, viața, moartea ?

A fost, afirmă critica, poetul
american cel mai autentic.
Grupajul din această pagină
rezumă direcțiile volumului
„Honey and Salt” al cărui titlu
ar însemna pe românește sarea
pămîntului și dulceața florilor —
dragostea.

Cahokia

Indianul a văzut fluturile
cum ieșea din gogoșa lui.
A înțeles.
Fluturile avea aripi, era liber.

Indianul a văzut primăvara florile
cum creșteau din pămînt.
A văzut ploaia și tunetul.
Și a înțeles.

A văzut și soarele
Dar n-a venerat soarele.
Pentru el soarele era un semn cerese,
un simbol,
A ingenuncheat la ce era dincolo de
soare.

A cîntat și a dansat pentru cei ce
făcuseră și mișcau acum soarele.

Biografie

O biografie, domnilor, trebuie să
înceapă cu răsufierea unui om
cînd lumina zilei îi lovește ochii prima
dată — apoi să continue mereu
pînă la moarte, cînd lumina zilei s-a
stins :
astfel biografia este gata — numai dacă

În românește de GABRIEL GAFIȚA

nu răstorni ordinea
și începi cu moartea mergînd înapoi
cître naștere —
pornești viața din coșciug și te întorci
cître leagăn —
în care caz, domnilor, biografia e
completă
cînd se naște eroul dumneavoastră,
doar că n-are semînție, descendență
strămoși, genealogie, sînge, osemînte,
substrate —
iar din acestea, domnilor, pot să vă
enumăr la nesfîrșit.

Treci, prietene

Dimineața trebuie să-și deschidă porțile,
Dar noaptea încă nu și-a aruncat cheile.

Eu care am iubit dimineața îi cunosc
porțile.
Eu care am iubit noaptea îi știu cheile.

Căutare veșnică

Degetele întorc paginile.
Paginile se desfășoară ca un sul.
A fost o vreme cînd n-a existat nici o
Americă.

Apoi veni pe sul o Americă
timpurie, un pămînt al începuturilor,

de cum se născu înfiitul american.
Apoi veni o Americă mai tîrzie, căutînd
și aflînd, totuși mai mult căutînd
decît aflînd, întotdeauna dibuindu-și
drumul
între furtună și vis.

Numere încetoșate

Nașterea e punctul de plecare al pasiunii
Pasiunea e începutul morții.
Cum poți întoarce nașterii ?
Cum poți spune nu pasiunii ?
Cum poți ruga moartea să te mai lase ?
Și dacă gînduri vin la tine și te cuprind
Și dacă vise te urmăresc și-ți cutremură
oasele

un număr, ori un punct fix.

Du-te-acum prin ceața miezului de
noapte și zi-i : Spune-mi
numărul tău și-am să-ți spun pe-al
meu.

Salută soarele în zori căzînd pe
panglica încetoșată
a riului și spune-i : Numărul meu
e alîta —
— al tău cît este ?

Al cui punct de plecare e ceața ?
Al cui început e soarele ?
Demult, foarte demult erau — ca și
azi — omuleți necăjiți
care purtau în oase cîntecul și durerea
acestor întrebări ca niște piedici.

Sărutări, veți mai veni vreodată ca dulci stăfii ?

Și dacă v-aș ruga să-mi zimbiți printre
lacrimi.

Sărutări, veți mai veni vreodată ca dulci

Și acum o vom îngropa și uita
Cîntîț și cuviincios, ca pe un ceas ori
o vioară.

Ca ziua de vară-n prag de toamnă,
Ca pe un lucru minunat și fără viață
lungă.

Da, să lăsăm lucrurile așa.
Ceasul a sunat și am răspuns.
A netezit o vale veche luna
Iar noi am numărat inelele ei toate.
Păsările apelor au sărutat riul
Și-au mîngîiat aurul zilei cu virful
de aripi.

Lunii și păsărilor apei,
Lor le-am răspuns cînd și-a sunat
porunca timpul.
Și-acum ? Acum luăm ceasul și-l dăm
deoparte.

Acum iarăși numărăm în vale inele
de lună
și le dăm deoparte ca pe amintiri.
Acum numărăm încă o dată păsările
apelor și le lăsăm
să lunece slobode în sus și-n josul văii.
Așa e sfîrșitul, toate au un sfîrșit.

Sărutări, veți mai veni
vreodată
ca dulci stăfii ?

Umbre cad pe munți, albastre

Umbre cad pe munți albastre.
Munții cad cenușii în riuri.
Rîurile cad serpuind în mare.
Mai bătrîne ca valul furișat albastru
e tîrătorul val cenușiu
Și numai umbrele căzînd mai vechi ca
marea.

Poți oare-ntinde stăpînire
pe tine și pe umbra ta ?
Poți măsura tu
clîpele din soare
cînd umbra-ți culcă forma pe pămînt ?
Vorbește umbra ta cu tine
sau tu spui umbrei tale
ce să-ți spună ?
Poate cineva s-asculte de umbra lui
spîrînd că-i spune încotro să meargă
și ce să facă odat'ajuns acolo ?
A fost vreunul să se roage
„Fă-mă, Doamne,
o cupă subțire de sticlă.
Mă tem de ce îmi spune umbra mea !”
Și ce se-ntimplă
cînd uiți și tu, uită și soarele
să-ți aștearnă bătrîna tovarășă
de-o viață, umbra ta ?

Să luăm umbra lui Shakespeare —
ce i-o fi spus el ?
și ce-o fi lăsat nespus ?
să fi știut el că lasă-n urmă
nerostite milioane de soliloqui
în umbră ?

Cînd Napoleon și-a văzut umbra
să-i fi lipsit pînă-ntr-atît cuvintele
și ades în spatele umbrei sale
să fi zărit alte mii urmîndu-l
credincioase ?

Umbre mai ușoare ca o ceață
cad pe valul furișat albastru
pe tîrătorul val cenușiu.

Fidel deasupra noastră
se leagănă soarele
se leagănă Marele Martor
al umbrelor !

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef : Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți :
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrian Păunescu
Secretar general de redacție :
Constantin Toiu

REDACȚIA :

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11 51 84 ; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18 33 99

ABONAMENTELE :

3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCITEI”

Prezentarea grafică : Mircea Popescu

Paginator : Nicolae Ion